

Věčná

STRÁŽ

Týdeník Svazu Čechů z Volyně

Ročník IV. — Číslo 37-38

V Zlatci dne 1. října 1949

Cena 6 Kčs

Pět let

Je mnoho významných dat, výročí a památných dnů. Prožili jsme a pamatujeme řadu historických událostí. Vzpomínáme na četné slavné chvíle, které tvořily dějiny.

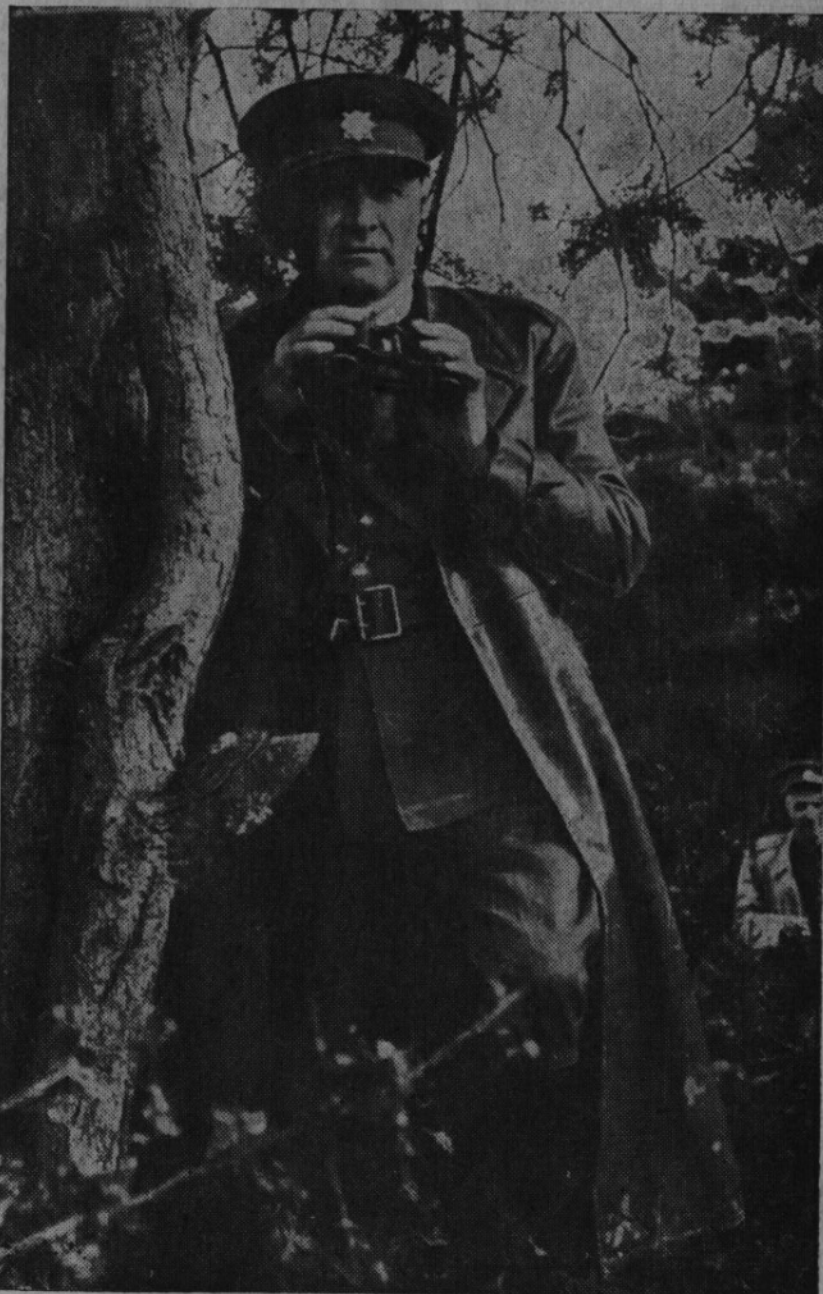
6. říjen 1944 zůstane však pro nás, volyňské Čechy, ještě dlouho potom, kdy odstup času zmenší význam jiných důležitých momentů minulosti, mezníkem v našem životě, jehož význam si budeme s odstupem času naopak stále více a více uvědomovat.

Bylo jen málo těch, kdo si za pochmurného, blátivého, šedého a ničím se nelišícího od těžkých předchozích dnů — 6. října 1944 — uvědomovali dosah skutečnosti, že jsme konečně stanuli na půdě vlasti. Pro vojáka to znamenalo tenkrát jen další pochod, námahu, boj, ztráty a oběti. Byl to jen okamžik, záblesk radosti, hrdosti a štěstí, který pronikl nitrem každého příslušníka 1. čs. sboru v SSSR a byl ihned vystřídán neúprosnou skutečností a nutností dalšího boje. Bylo to jen horoucí přání, aby v nejkratší době mohla být osvobozena celá republika a touha dožít se tohoto krásného okamžiku. Bylo to prohloubení nenávisti ke všem, kteří zavínili válku, a především k těm, kteří vydali bez boje nepříteli naše pohraniční hory, téměř nedobytnou pevnost a hradbu naší vlasti.

Tehdy, když se dějiny tvořily a každý den znamenal jejich další kapitolu psanou krví tisíců, nebylo času na úvahy a závěry. Jen v podvědomí měl každý z nás tušení o velikosti a významu souhrnu událostí.

Dnes, po pěti letech, můžeme již s hrdostí hodnotit tyto události a vyvozovat příslušné závěry.

Dnes se nám jeví 6. říjen 1944 a celá dukelská operace nejen jako událost čistě vojenského rázu a významu, ale především jako symbol vítězství československo-sovětského spojení a nerozlučného přátelství. Nemohlo být přesvědčivěji dokumentováno bratrství lidu naší i sovětské země, než kapitolami dukelské historie. Bok po boku šli, bili se a umírali pro svobodu svých zemí, pro vysvobození lidstva z jámy fašismu, pro vykoupení lepšího, sprá-

Generál Svoboda na Dukle

V bitvě o dukelský průsmyk šlo o velkou věc. Co je lidský život, jde-li o svobodu národa?

Jako pravý velitel musel umět bez váhání, když to bylo nutné, obět-

vat život svůj a životy svých vojáků.

Jednou, bylo to v lese pod kotou 534, nenadále nastalo ticho. Palba přestala. Svoboda právě obcházel les. Zastavil se u okopu, kde seděl svět-

Pět let (Pokrač. z 1. str.)

vedlivého zítřku českoslovenští vojáci i Rudoarmějci.

Dukelská operace je pro nás dnes symbolem vítězství a hrdinství československého vojáka, projevem jeho ryzího vlastenectví a uvědomění.

Dukla je slovanskou bránou do naší republiky. Zde — na polském území bojoval stejně obětavě za československou samostatnost Rus, Bělorus, Ukrajinec, Slovák nebo Čech.

Dukla je odčiněním hanby a zrady Mnichova.

A pro nás — volyňské Čechy — kteří jsme tvořili podstatnou část příslušníků 1. čs. sboru v SSSR, je Dukla symbolickým zpečetěním slibu věrnosti své vlasti a nejkrásnějším projevem touhy po návratu domů. A tisíce našich padlých bratří, výkvět naší mládeže, naše hrdost, naděje a chloubna — toť dar a oběť na oltář vlasti a národu.

Pět let uplynulo od doby, kdy se v ohni a krvi rodila naše svoboda. Jak vyrostla, zmohtněla a zkrásněla za ten čas! Svoboda vykoupená krví a obětmi, posvěcená prací a budovatelským úsilím všeho československého lidu. Svoboda zajištěná spojelectvím s mohutným Sovětským svazem, bratrskými národy slovanskými a zeměmi lidových demokracií. Svoboda — k jejíž obraně však musíme být stále připraveni, neboť jsou ještě dnes temné síly ve světě, jimž tento pojem v pravém slova smyslu je nepřitelem. Jsou dnes a budou ještě dlouho lidé, kteří mají a chtějí mít špatnou paměť — a špatné svědomí. Chtěli by znehodnotit i naše oběti a zásluhy na vybojování a upevňování míru, nechat upadnout v zapomenutí hrůzy poslední války, nechat zarůst travou a bodlácím hroby milionů padlých — a vyvolat válku novou pro své zločinné a sobecké cíle.

My však budeme nejen stavět pomníky a ošetřovat hroby padlých pro věčnou připomínku a výstrahu pokolením budoucím — ale budeme stát na stráž, pamětlivi jejich odkazu: „Lidé, bděte!“

Jar. Chudoba.

Co si odnášíme ze SSSR!

(Z ankety deníku 1. čs. arm. sboru v SSSR „Naše vojsko v SSSR“.)

Srpen 1944

Vše, co jsme ztratili v r. 1939.

Když dnes, v předvečer našeho rozloučení s touto bratrskou zemí přehlédím, co si odnášíme z SSSR, musím říci: Jsou to ta největší bohatství.

V r. 1939 jsme ztratili národní svobodu a stálou nezávislost, byli jsme zbaveni svých zbraní a armády. Jednota našich národů byla rozbita. Mnozí z nás ztratili i víru ve své vlastní síly.

Všechny tyto drahé hodnoty si teď přinášíme ze Sovětského svazu, ba ještě skvělejší krásnější a pevnější.

Jdeme ze Sovětského svazu domů a s námi jde do vlasti ještě plnější a dokonalejší svoboda.

Ještě jsme za hranicemi a už víme, že nezávislost našeho státu bude jako z kře-

lovlasý, bledý vojín. Byl mrtev. Hlava mu spadla na dopis, který psal, než mu střepina proletěla hrudí.

Svoboda se sklonil k jinochovi a polbil ho.

V lese byl klid, jen lehký vítr šuměl v korunách stromů. Náhle vysvitlo mezi mraky slunce, a když se jeho paprsky dotkly lesa, ptáci se vesele rozezpívali.

Jejich zpět je zřídka kdy slyšet na frontě.

Podánilo-li se Němcům zatlačit naše na smrt unavené jednotky, organizoval Svoboda ihned protiútok. Věděl, že boj vyhrává ten, kdo více napne síly. Říkal: „Do tohoto útoku půjdu sám. Bude-li toho zapotřebí, zůstaneme tam všichni.“ A Svoboda

Celostátní oslavy 5. výročí bojů o Duklu

Svým usnesením ze dne 12. června t. r. uložila vláda ministerstvu národní obrany, aby v celostátním měřítku připravilo oslavy 5. výročí hrdinných bojů naší armády a jejího vítězství u Dukly. A tak k oslavám pátého výročí slovenského národního povstání přiřadí se letos i slavnosti osvobozovacích a vítězných bojů sovětských a čs. vojsk na Dukle. Dne 29. srpna 1944 vypuklo slovenské národní povstání. Maršál Stalin, znající touhu československých národů po svobodě a nezávislosti, rozhodl, aby část 1. ukrajinské skupiny armád pod velením maršála Koněva podpořila vojensky slovenské národní povstání. Provedením operace pověřil 38. sovětskou armádu pod velením hrdiny SSSR generál-plukovníka Moskalenka, jejíž součástí byl také 1. čs. armádní sbor, který byl dne 7. září v prostoru na severovýchod od polského městečka Krosna. Úkol byl dán: probít si cestu dukelským průsmykem přes Karpaty do vnitřní země. Proti čs. a sovětským jednotkám stál však tvrdý a ke všemu odhodlaný protivník, který opevnil, zaminoval a zatarasil každou schůdnou píď země, cesty i mosty, dokonce stráně a lesy. V těchto bojích, které začaly 8. září a vyvrcholily 6. října 1944 překročením čs. hranic a které v dalším období si vynutily ústup Němců až na řeku Ondavu, zaplatili nejlepší synové národů Sovětského svazu a Československé republiky velikou daň krve za vítězství. Na 85.000 mrtvých a raněných Rudoarmějců a z toho na 6500 mrtvých

i důstojníci jeho štábu se chopili automatických pušek a běželi k pěchotě, aby jí svým osobním příkladem strhli k protiútoky a dobyli zpět ztracený terén.

Nikomu se nepodařilo přemluvit Svobodu, aby si šel odpočinout na štáb sboru, aspoň na krátkou dobu. Stalo se, že velitel první ukrajinské fronty, maršál Koněv, se dověděl, že Svoboda je v první linii. Poslal svého důstojníka s nařízením, napsaným typicky lakonickým slohem sovětských vojenských rozkazů:

Velitel I. UF nařizuje:

1. Vyhledat velitele I. ČAS Svobodu.

2. Vывést Svobodu z prvního bojového sledu pěchoty.

a raněných Čechů a Slováků zpečetilo na věky bratrství národů ČSR a SSSR. Účast čs. vojáků v bitvě o Duklu je největší bojovou akcí československých vojsk v novodobé historii. Kdežto v první světové válce bojovalo u Zborova 5000 Čechoslováků, u Dukly jich bojovalo na 30.000. Bitva o Duklu se řadí vedle slavných bojů u Sokolova, Kyjeva, Bílé Cerkve, bojů za slovenského povstání a za květnové revoluce v Praze, k oněm bojovým akcím, na nichž čs. vojáci obnovovali slávu husitských bojovníků a kde svými skvělými příklady statečnosti, hrdinství a sebeobětavosti projevili opravdové, nové, horoucí vlastenectví. Bitva o Duklu se stala výrazem vůle našeho lidu odčiněti důsledky Mnichova a po boku bratrských sovětských vojsk vlastním přičiněním usilovat o znovunabytí svobody. Nepopsatelných hrdinských činů, jichž se stalo svědkem dukelské bojiště, byli schopni jen uvědomělí bojovníci za novou lidově demokratickou republiku, za nový společenský socialistický řád.

Význam tohoto památného výročí bude zhodnocen na celostátních oslavách, které se budou konat ve dnech 2—9. října. Oslavy budou zahájeny výstavou bojů o Duklu v Praze a dne 2. října bude na dukelském bojišti odhalen pomník padlým hrdinům, otevřen národní hřbitov a položen základní kámen k pomníku na vojenském hřbitově sovětských vojáků ve Svidníku. Ostatky Neznámého vojína z dukelského bojiště budou převezeny do Památníku osvobození v Praze. Štafetovým během bude nesena prst z dukelského bojiště a uložena v historických městech — Baňské Bystrici, Ostravě, Táboře a Domažlicích. Město Aš bude přejmenováno na Duklu, rovněž některý důl, závod a škola ponese toto jméno na paměť dukelských hrdinů. Oslava hrdinů od Dukly se stane velkou uvědomovací akcí národa v jeho úsilí o zajištění míru, rozmnožení jeho duchovních a hospodářských hodnot. Především však to bude mohutná manifestace bratrství národů ČSR a Sovětského svazu, zpečetěného společně prolitou krví na dukelském bojišti.

V Sovětském svazu, v jeho šlechetném lidu, v jeho hrdinné Rudé armádě, v jejích moudrých velitelích jsme našli vše, co jsme roku 1939 ztratili a co jsme šli hledat. Dnes jsme šťastni, že jsme tehdy věděli, kam máme jít hledat.

Gen. L. Svoboda,
velitel 1. čs. sam. brigády v SSSR.

Jan Mareš:

Dukla

Plk. gšt. Vilém Sacher:

Dukelská operace

Za vše
za modré lesy
za krajíc vonící
za rolničku dětského smíchu
za řeky šumění
za topoly stáj a okno malované
za transmisi svobodný zpěv
a za to všechno
    čím plný je vlasti džbán
za všechno
    na poli
    ocelí zvonili

život vítězstvím
    vítězství krví
    se kupuje

za život
vítězství
vítězství života
smrti platili daň
ve sněhu stepi
    v prachu cest
    v brázdách Ukrajiny
na žebrech Karpat vystouplých
ne jako d'aně vztažené
kaluže života
— milníky hořké slávy —
zanechávali
ale jak štítý tihu stop chránící

když voják prsty krvavými
rozdrásá kámen pohraničních cest
nesní o slávě náhrobků
on vrací zemi sílu kanoucí
posílá život dětem nezrozeným
a smrt nachází pustý rov
smrt přemožená silou světeckou

ne hranou smuteční
ne žulou monolitů
zaplatí jitra úrok červánků
krev rozkvetne
    švítorem košiláčků
a živých koní
    nepokorným ržáním
a lijáky nad lesy omládlými
a slavíků májovým klokotem
a šuměním osmahlýh žita láná
kladív a kos
    žiznivou ocelí

a z mraku hrobů
    děšť míru zemi rosí
    a tužeb splněných

My, účastníci dukelské operace, máme před sebou těžký úkol: jsme povinni popisovat a vysvětlovat ji, jsme povinni líčit tvrdost a úpornost bojů, bojovou morálku a hluboké, zanícené a přitom samozřejmě vlastenectví všech dukelských bojovníků, ať už se zrodili na Volyni, v překrásné zakarpatské zemi, na Slovensku, na Moravě, či v Čechách.

Je to čestný a posvátný závazek vůči všem nesmrtelným padlým, kteří položili své životy za nové a lepší Československo u města Krosna, v výšinách na sever od města Dukly a osadě Vrocankách, na zalesněných v městě samém, před dukelskou branou a konečně přímo v Dukelském průsmyku. Je to závazek vůči všem těm tisícům a desetitisícům československých a sovětských vojáků, kteří skropili svou krví každý metr československé půdy. Je to však závazek vůči milionům Čechů a Slováků, dnes svobodných, jimž jsme povinni tlumočit za všechny padlé, proč, zač a jak bojovali a umírali, a abychom rázně zakřikli ty z žijících, kteří lehkomyslně pohlížejí na přípravu obrany a zabezpečení našeho pokrokového společenského řádu a státu.

Od doby dukelské operace odtéká voda koryty slovenských i českých řek již plných pět let a zdá se, jako by s sebou odnášela všechny válečné hrůzy, všechno nesmírné utrpení na domácí půdě, hrdinství a obětavost příslušníků naší zahraniční armády, odvahu a bojovou činnost našich partyzánů.

Naše veřejnost rychle, ba nebezpečně rychle zapomíná. Je třeba, aby souběžně s budovatelským úsilím našeho lidu byla vyvinována neméně důležitá činnost směřující k zajištění plodů budovatelské práce, t. j. příprava, rozšiřování a zesilová-

ni obrany tohoto lidu a této země. A jako je výstavba nového společenského řádu a života v naší vlasti záležitostí nás všech, tak i obrana tohoto řádu a způsobu života spočívá na bedrech všeho lidu. Tato základní pravda není ještě všude náležitě chápána a pochopena; k tomu, aby se stala duševním majetkem a přesvědčením každého Čecha a Slováka, je zapotřebí soustavné, neúporné a přesvědčivé výchovné činnosti.

Svět je dnes jasně a zřetelně rozdělen na dva tábory. Ze středu jednoho z nich tryskají pojmy a výrazy, jako atomová puma, řízené rakety, letadla s nadzvukovou rychlostí, bakteriová válka a mnohé jiné. — V tomto táboře se oživuje teorie o bleskové válce, která byla za druhé světové války tak přesvědčivě rozmetána; nyní se odívá jen do vědecktějšího a techničtějšího hávu. Německé výkonné nástroje bleskové války — tank a letoun — se nahrazují atomovou pumou, letectvem a výsadkovým vojskem. Příslušníkům zmíněného tábora už nestačí Velká Británie za vyhovující základnu pro invasi do Evropy a nespokojí se ani s rozšířeným předmostím, které by tvořilo Holandsko, Belgie a Francie; mluví se o čáře Lubeck—Terst jako o obranné linii, kterou prý je třeba držet do té doby, než budou Spojené státy na válku plně připraveny, a budují se strategické základny v severní Africe, v Saudské Arabii, na Aljašce a p.

Tyto obnovené schlieffenovské a hitlerovské plány jsou plodem amerického imperialismu, představujícího nejvyšší a zároveň úpadkový stupeň kapitalismu.

Západní tábor, harašící mečem, se ostře liší od států za t. zv. železnou

oponou, v nichž tisk, rozhlas, projevy kulturních pracovníků i prostá slova dělníků, rolníků a pracujících inteligence mluví o práci a budovatelském úsilí směřujícím k dosažení nového, lepšího života, v němž nebude bídy, vykořisťovatelů a vykořisťovaných.

Válečný pokřik západních imperialistů nás nesmí zneklidňovat, ale nesmíme jej ani podceňovat. Kapitalismus jde po sestupné linii a bojuje o svou existenci. Hledá záchranu v novém dělení světa, zdrojů surovin, trhů a sfér vlivů. Ale toto nové dělení by mohl provést jen násilím, t. j. válkou. Je tedy kapitalistické zřízení prostředím, v němž se rodí příčiny vzniku válek, a to válek imperialistických. Protože pak tyto právě a původní příčiny nejsou ještě všude vyhlazeny, trvá dosud nebezpečí vzniku nové války. Pro nás, v naší zeměpisné poloze, tato skutečnost znamená nutnost větší bdělosti a připravenosti.

Vyslovili se jméno Dukla, vybaví se ne zcela informovanému posluchači obyčejně jen vzpomínka na urputné a krvavé boje o samotný Dukelský průsmyk. Tato představa není správná, neboť boje o vlastní průsmyk jsou jen malou částí časově a prostorově velmi rozsáhlé bojové činnosti, která začala v prostoru polského městečka Krosna, a po dobytí posledních takticky význačných výšin na čs. území, s nichž německé jednotky ještě ovládaly průsmyk a zároveň bránily přístupy do údolí řeky Ondavy a do prostoru u Medzilaborců, vyvrcholila pronásledováním německých vojsk až k řece Ondavě. A tomuto souhrnu těžkých bojů, v nichž se střídal boj útočný s obranným, přísluší pojmenování dukelské operace.

Dukelská operace nebyla plánována tak, jak ji dnes známe a chápeme; ani její průběh nebyl takový, jak byl předvídan. Tím přicházíme ke kořenům vzniku a účelu této operace, kterou lze právem nazvat operací bratrské pomoci, operací osvobozenou, Signálem k jejímu zrodu bylo Slovenské národní povstání a rozkaz k jejímu plánování a provedení dal sám generalissimus Stalin.

Pravá podstata dukelské operace vám vynikne s naprostou jasností, až se dále zmíním o jejím operačním cíli. Ale už nyní je třeba důrazně podtrhnout skutečnost, že tato operace, jejímž účelem bylo rychle a účinně pomoci povstávajícímu slovenskému lidu, je jedním z projevů toho, že Sovětský svaz chápe spojenecké závazky opravdově a plní je čestně a důsledně. Bylo tedy politickým cílem osvobozené operace, plánované ve směru Krosno—město Dukla—Dukelský průsmyk—Prešov, podpořit co nejučinněji povstání slovenského lidu.

Jaké jsou její další znaky?

Dukelská operace, která je vlastně

Konečně doma! Radost a nadšení vojáků 1. čs. sboru v SSSR při přechodu státních hranic se měnilo v pevné odhodlání bit a dobit nepřítele co nejdříve.

praktickým důsledkem theoreticky předvídané a plánované osvobozené operace, byla provedena svorně a družně československými a sovětskými jednotkami uskupenými ve svazku 38. sovětské armády — byla to tudíž operace spojenecká.

Abyste mohla být uskutečněna dukelská operace, musela sovětská armáda projít těžkou bojovou cestu, jejíž začátek byl na březích Volhy ve Stalingradu, u srdce Sovětského svazu, bělokamenné Moskvy a u revolučního Leningradu. Odtud zahájila svůj vítězný pochod na Berlín, odtud řadou válečných operací a vítězných bitev pokrývala nehynoucí slávou a nezměrným hrdinstvím tisíce kilometrů své heroické pouti, na níž po částech prolamovala fašistickou obranu, obklíčovala a ničila síly nepřítele a probíjávala cestu do vlasti československé vojenské jednotce k Dukle, nesouc na svých vítězných praporech svobodu porobeným národům. Její vítězství bylo stejným dílem vybojováno statečností, chrabrostí, obětavostí a ryzím vlastenectvím sovětského vojáka jako vlastenectvím týlu fronty a zázemí, kde sovětský lid, spojený se svou armádou jednotnou vůlí, obětavostí i vysokou politickou vzdělaností, dnem i nocí nasazoval všechny své síly pro vítězství tím, že vyráběl a dodával vše, co bojující fronta potřebovala. Právě pevnost sovětského týlu a zázemí a ideová jednotka, kterou byly spojeny se svými bojujícími armádami, byly jedním ze strůjců vítězství.

Při každé vzpomínce, jak na Duklu, tak na každou vítěznou operaci sovětské armády, promítne se do našeho vzpomínání obraz toho, který všechny operace řídil politicky i vojensky a byl strůjcem vítězství, obraz našeho velkého přítele, generalissima Josefa Visarionoviče Stašina. A naše vděčné vzpomínky zalétají

dále k nadaným vykonavatelům jeho rozkazů, vojevůdcům leninsko-stalinské epochy, odchovaným marx-leninským učením.

Všem těm patří naše vděčnost, stejně jako všem vojínům, poddůstojníkům a důstojníkům 38. sovětské armády, kteří v hrdinném zápase o naše pohraniční hory spolu s námi bojovali, umírali a zvítězili v Karpatech na Dukle.

Dále je pozoruhodné, že byla připravována a z počátku vybojována na území spojeneckého Polska, za mravní i hmotné podpory polského lidu.

Počátek dukelské operace a značná část jejího průběhu až po dobytí vlastního průsmyku spadá do výročí neblahého kapitulantského mnichovského údobí. Je proto přímo symbolické, že sovětský voják, který byl roku 1938 připraven na sovětských západních hranicích, aby vojensky splnil víc, než mu předpisovala spojenecká smlouva československo-sovětská, bojoval o hranice Československé republiky a o vstup na čs. území s vojákem československým, který zradou západních velmocí a vnitřní reakce tyto hranice vzdal bez boje. Tyto četné a neúprosné boje o vstup na čs. území roku 1944 ukázaly jasně a přesvědčivě všechny významné obranné hodnoty našich hranic na daném směru, třebaže tam hranice nebyly zesíleny stálými opevněními, jak tomu bylo na důležitých taktických a operačních směrech proti Německu.

S hlediska čistě československého nemá dukelská operace obdoby v našich státních ani národních dějinách a řadí se právem k těm stránkám našich válečných dějin, které léčí největší a nejtvrďší bitvy naší minulosti. Po vojenské stránce převyšuje svým rozsahem všechnu bojovou činnost československých jednotek v prvním i druhém zahraničním odboji, a to

jména tak slavná, jako Zborov, Bachmač, Sokolovo, Bílá Cerkev nebo Kyjev.

Dukelská operace, i když je operací spojeneckou, zaujímá čestné a význačné místo ve vývoji českého a později československého vojenského umění od Jaroslava ze Sternberka, Jana Lucemburského, geniálního стратега a taktika Jana Žižky z Trocnova a celého husitského hnutí, jakož i českého vojenského důvtipu v cizích službách až po naše legie v prvním zahraničním odboji a bojovou činnost našich zahraničních vojsk v druhé světové válce od roku 1943.

Dukelská operace vejde do našich dějin z mnoha příčin. Všechny tyto příčiny nelze dnes plně zhodnotit, neboť časový odstup od jejího zakončení je ještě příliš malý, aby tato historická operace mohla být věcně, správně a úplně posouzena a oceněna. Její velikost a význam porostou úměrně s dobou. Proto i její přímí účastníci mohou při letošním výročí narýsovat pouze její hrubé obrysy a načrtnout jen její všeobecný obraz.

Vše, co můžeme zatím shrnout do hodnotícího závěru, je asi toto:

Dukelská operace je jasným a ne-

smazatelným důkazem ryzího a opravdového spojení československo-sovětského. Byla zahájena a provedena, aby přinesla pomoc Slovenskému národnímu povstání, přestože se sovětského hlediska nebyla nutná, ba naopak už předem znamenala pro sovětské velení těžké ztráty. Generalissimus Stalin a sovětský lid dokázali i v tomto případě naprosto přesvědčivě, že své smlouvy plní důsledně a za všech okolností.

Dukelským průsmekem pronikla do naší vlasti ona drtivá a nezničitelná mravní síla sovětského vojska, vedoucího osvobozeneckou válku ve prospěch všech, kteří živořili a umírali v okovech loupeživého nacismu a fašismu, v poutech sociálního útisku a vykořisťování.

Dukelským průsmekem k nám vešlo slunce svobody pro nejširší masy pracujícího lidu. A je naší ctí i chloubou, že 1. čs. armádní sbor bojoval bok po boku se sovětskou armádou a měl tak možnost poznat prameny mravní síly sovětského vojáka a zároveň také skvělé sovětské vojenské umění, opírající se o marxistickoleninsko-stalinské učení.

Celá dukelská operace je přímo

prostoupěna hrdinstvím, které je vždy nejvýraznějším projevem ryzího a věrného, opravdového vlastenectví.

Dukla byla jakýmsi částečným mravním, politickým a vojenským odčiněním mnichovské malověrnosti, zrady, sobectví a zbabělosti naší buržoazie.

Dukla je a musí pro vždy zůstat výstrahou, která zamezí v budoucnosti všechno maloměstské chytáčení, jímž by a zachváčena značná část obou našich národů, a které ani dnes ještě zcela nevymizelo.

Československý lid musí jasně a s veškerým důrazem vyjádřit svou pevnou a nezměnitelnou vůli a říci: „Nechceme a nestrpíme nový Mnichov. Svou vlast, vymoženosti svého lidově demokratického zřízení a svou cestu k socialismu budeme hájit, ukáže-li se toho nutnost, opření o své věrné spojence v čele se Sovětským svazem, na svých československých hranicích.“

A stane-li se tato vůle majetkem a přesvědčením všeho československého lidu a bude-li proměněna v čin, pak nepadli ani sověštři, ani českoslovenští hrdinové u Dukly nadarmo.

PEKLO DUKLY

V pátek 8. září roku 1944 v 07.25 hod. ráno byla zahájena dělostřelecká příprava 1. čs. sboru, který se měl k náporu připojit, čekat. Ve tři čtvrti na devět vyrazily pod podmračným nebem jednotky Rudé armády spolu s československými automatčickými a SPO k útoku severně od města Krosna, s úkolem prolomit nepřátelská postavení a pátého dne ofensivně zmocnit se slovenského Prešova.

Tak začala bitva o Duklu. Nadějí vojáků, že přechod Karpat bude snadnou a rychlou záležitostí. V pěti dnech v Prešově! Válka dovede zvrátit i nejlépe vy-

pracované plány, postavit na hlavu ty nejdůvodnější předpoklady. Teprve zrána 6. října, celý měsíc po započeti útoku přešel 1. čs. sbor státní hranici a vstoupil do první slovenské osady a na Prešov sám došlo až za 4½ měsíce. A aby to sbor mohl dokázat, musil se každý jeho příslušník v první řadě vzepnout k nevyšší míře tvrdosti, obětavosti a úsilí. Nadto musil být více než kdy před tím připraven položit život za to, aby v mohutném pásmu hraničních hor byla neochabujícím údery proražena brána, kterou do vlasti vstoupí svoboda.

Přesto, že v obklíčeném Krosnu se nepřítel úporně bránil, postupovaly ruské jednotky z počátku rychle vpřed. Vzhledem k tomu už hodinu po započeti útoku vydal velitel 38. armády rozkaz, aby 1. čs. sbor ihned zahájil pochod. Půl hodiny později vyrazilo čelo 3. čs. brigády, necelou hodinu po něm přední jednotky 1. čs. brigády. V Krosnu zuřil boj. Silnice, vedoucí jím k dukelskému průsmeku, byla tedy pro sbor nepoužitelná.

Jednotky sboru musily pochodovat do průlomu západně odtud po úzkých horských cestách. Po těchto cestách odcházely vstříc Karpatům dva sovětské sbory a týlové jednotky. V odpoledních hodinách viděli vojáci po své levé straně ohně hořícího Krosna. Před sebou, za sebou i vedle sebe viděli proudy vojska, vozů a motorisovaných zbraní. Úzké cesty nestačily takovému nahromadění. Silnice se ucpávaly, jednotky se roztrhly.

Den 9. září zastihl 1. čs. sbor v posicích po obou stranách říčky Jasulky, před osadami Machnuvkou a Vrocankou. Vzhůru, proti proudu říčky, leželo městečko Dukla. Ještě dále za ním karpatský průsmek, který nese jeho jméno. Jméno, na které se nezapomíná.

Obě brigády ve směru k jihu minuly první sledy rudoarméjských jednotek a vešly do osad. Když se rozednilo a nepřítel spatřil jejich seskupení, octl se v Machnuvce i ve Vrocance v ohni zamířené a silně soustředěné dělostřeleckého a minometného přepadu. Nepřítel věděl kam střílet a měl čas se na to připravit. Ztráty Čechoslováků už v těchto prvních okamžicích byly zhořbné.

Po polední byly obě brigády v dotyku s nepřítelem a zahájily útok. Již tady se ukázalo, že původní naděje na rychlý a snadný postup je nutno se vzdát. K obraně Dukly Němci spěšně přivezli v autobusech čerstvé posily. Jejich dobře

Dělostřelectvo zahájilo v pátek 8. září 1944 v 7,25 hod. útok na Dukelský průsmek

maskovaná, pečlivě zaměřená a zastrle-
ná dělostřelecká postavení hlídala každý
úsek, kterým útočníci musili projít.
3. brigáda se dostala do smršť granátů,
min, husté palby pěchotních zbraní a
musila se se značnými ztrátami vrátit.
Útok 1. brigády byl odražen stejně. Tady
u Machnuvky se vyznamenala ženská
obsluha protiletadlových děl, která při
ostrém německém protiútku dovedla vy-
držet na svém místě, třeba pěchota okolo
ní musla zpět.

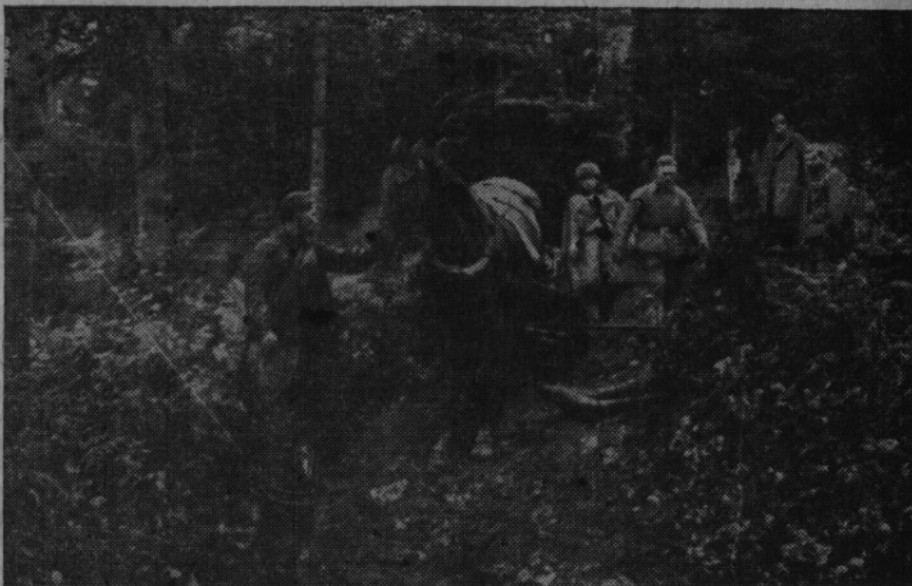
Tak zahájil 1. čs. sbor boj o Duklu.
Boj nejtěžší, boj ve směru hlavního ná-
poru. Rozbíhal se čelem proti německé
zdi. Starostlivý generál Svoboda, velitel
1. čs. brigády, se snažil být všude. Jako
zkušený a v mnohých bojích osvědčený
důstojník řídil svou jednotku, pomáhal
i svým sousedům.

Znepokojen průběhem událostí byl
však i sám velitel fronty, maršál Koněv.
Při jeho odpolední návštěvě u štábu 1.
čs. sboru v obci Svěžova Polska bylo
zřejmé, že pro něho věci nejdou, jak jít
měly. Podle jeho rozhodnutí měl 1. čs.
sbor, posílený ruským dělostřelctvem,
houfnicovými a minometnými pluky,
znovu přejít k útoku ve směru Teodo-
ruvka-Dukla.

Tyto dvě sousedící obce jsou od Mach-
nuvky vzdáleny ve vzdušné čáře jen asi
10 km. 1. čs. sbor do nich vstoupil 20.
září. Deset kilometrů za deset dní. Deset
strašných kilometrů, zalitých potoky
lidské krve. Když se jich urazí osm, vy-
stoupí před Duklou z lesa bod, jehož
pouhý název dokáže vyvolat u toho, kdo
na něm tehdy byl, vzpomínku na pocit
zlého snu. Je to kóta 534.

Večer 9. září se dostal sbor s oběma
brigádami k lesu jižně od osady Bubrka,
kousek pod Machnuvkou. Ráno příštího,
nedělně čistého dne přineslo změnu na
velitelském místě. Velení 1. čs. sboru
převzal generál Svoboda.

Les Grodzisko před posicemi sboru se
zaplnil německou svěží 75. pěší divísi,
která dostala za úkol proniknout z pro-
storu Jesa a obnovit ztracená postavení.
Boj byl tedy tuhý, sboru se nepodařilo
prorazit.

Rozblácený terén, dešť, hory, lesy a nebezpečí na každém kroku — to byly pod-
mínky boje na Dukle.

Během noci měl však úspěch pravý
soused sboru, dvě sovětské jednotky. No-
vý velitel, generál Svoboda, se rozhodl
toho využít. 1. čs. brigáda byla po ná-
vratu z marného náporu stažena zpět a
poslána vpravo po silnici ve směru na
Kobyljany. K večeru se dostala až na
jižní okraj dalšího lesního pásma před
osadou Helenovkou. Vzadu, u Grodziska,
na levém křídle sboru nepřítel úporně
hájil horu Zvonice.

V těch několika strohých větách jsou
uzavřeny dlouhé hodiny tohoto boje i
bojů příštích. Den ze dne tvrdších, den
ze dne nešmiřitelnějších. Dny Dukly jsou
dny bohatých žní smrti. Čechoslováci
útočili. Neviditelná, nezjistitelná a smr-
tečně přesná palba nepřítel je kosila po
desítkách. Tam, kde německé jednotky
se z lesního úseku stáhly, zůstali vysoko
v korunách stromů jejich ukrytí pozorova-
vatelé. Kdykoliv nějaká četa útočníků
vstoupila do prostoru, který takový po-

zorovatel hlídal, stačilo mu spojit se ra-
diem s německou baterií vzadu, přesně
zaměřenou a bezpečně zastřílenou. V
nejbližším okamžiku se pak už trhaly
granáty a miny přímo v řadách útočících.

To byla zoufalá nesnáze, která štvála
myšlenky velitelů. Vojáci, posílání stále
vперед, útočili. Jejich prořídle řady pře-
konávaly jeden svah a s vrcholu už vi-
děly druhý. Brigáda se přehoupla přes
vlnu kopců. Hned za údolím se však zve-
dala další ještě vyšší. A všude na ni vý-
tečně maskované německé baterie, ne-
zjistitelná hnízda těžkých kulometů. Ta-
dy na Karpatech Němci nepromarnili
svůj čas. Věděli, co přijde a připravili
se na to.

Oni to byli, kdo měli výhled. Viděli
všechny pohyby útočníků jako na dlani.
Shlíželi se stoupajících hřebenu Karpat
dolů do směru útoku, využívali plně vý-
hod, které jim hory poskytl. Kdežto
dělostřelci 1. čs. sboru neměli jedinou
pozorovatelnu, která by jim byla umož-
nila zjistit přesně cíl palby a určit její
přesnost. Stríleli vlastně naslepo.

Pod jasným nebem se válel kouř, di-
voká kanonáda drtila lesy, do stěn údolí
zděšeně bily ozvěny. Čechoslováci, za-
mazaní hlinou cest, se rvali s houštinami,
vyháněli Němce z jejich lesních
úkrytí, zabíjeli je a sami hynuli o kus
cesty dál. Ztráty, ztráty bez ustání!

Nováčci sboru, nezkušení, neostřílení,
kolísali v strašném přívalu zkázy. Pud
sebezáchovy je tlačil zpátky, z dosahu
řvoucího deště min. Obracel se hledajíc
úkryt a padal ještě hustěji v železné
smršť stěpin a pukající země. Každá
vteřina váhání, každý zbytečný krok lá-
kal smrt. Tehdy se zvedali velitelé, bě-
želi vpřed, osobním příkladem strhli za
sebou své vojáky a ukázali jim jedinou
cestu z dosahu min. Nebojácně proběh-
nou a padnou na nepřítel.

Padali prostí vojáci, padali důstojníci.
Toho nedělního dne přijelo před poled-
nem 83 důstojníků, poslaných z Anglie.
Přišli v pravý čas. Takřka rovnou z
vozů byli posíláni do boje, aby zaplnili
citelné mezery v řadách velitelů. A aby
bojovali a umírali tak jako oni.

Kóta 534 — posetá mrtvolami — měnila bezpočtyráte svého držitele.

Palba, palba, palba, protiútoky.
Neustálá palba, bez polevení, bez chvli-

le přestávky, přesná, vražedná. Tak bránili Němci 1. čs. sboru v pronikání, tak se snažili zpomalit je a krýt svůj ústup. Patnáct minut po půlnoci třetího dne bojů vydal generál Svoboda operační rozkaz, ve kterém vyjádřil své rozhodnutí: postup jižním směrem, při němž 3. brigáda na levém křídle zníčí nepřitele v lese Grodzisku, zmocní se obce Vetsna a pronikne k Dukle.

Půlnoc, pro jiné hodina spánku. Karpaty, jakkoli jsou velké, nemají místa pro oddech. Den i noc jsou tu stejně vhodné k boji a odpočinek bude až po vítězství. Až na půdě, na níž nejlépe spočine unavené tělo, na svobodné půdě vlasti.

Den začal. Hodiny si vyměňovaly úlohy a vlny zápasu se přelévaly s prudkostí a vytrvalostí příboje. Slo o Duklu, o přístup na Slovensko. O zem, která hořela povstáním a čekala na pomoc. O kraj, kudy před pěti lety přechali mnozí z těch, kdo dnes přicházejí zpět s pomstou v rukou. A pro Němce slo o oddálení trestu.

Ve čtyři hodiny, v husté tmě před svítáním vyšel z lesa u Helenuvky čs. prapor a dostal se až k silnici, vedoucí podél Teodorovky k Dukle. Potom stál náhle před syčivou zdí světla, záře světelných raket rozpálila temnotu nebe a vpředu se rozevířala pekelná palba ze všech zbraní. Prapor musil v nepořádku ustoupit.

Za svítání zahájil nepřítel dělostřeleckou přípravu a z Dukly a z Ivlji západněji odtud se vrhl pěchotou a tanky do protiútku. Němečtí automatčiči obsadili výšinu 534.

534, vrch, který se stal sázkou zápasu. Kopec, který nutně musilo mít dělostřelectvo 1. čs. sboru. Nejvhodnější místo pro pozorovatelnu. Pahorek, který však právě proto umíněně chtějí mít i Němci.

Boj o 534 trval. V poledne dostali českoslovenští automatčiči úkol zmocnit se výšiny. Odpoledne hodil nepřítel dva své prapory z Dukly do útoku na 534. Palbou dělostřelectva byly odraženy, zachytily se jen na východní polovině kopce. Několik minut nato vybíhá nový jejich útok. A znovu je zastavuje čtona granátů.

Pak Němce vystřídávají v útočení Čechoslováci. S večerem vnikli automatčiči

Rychlé a dobré ošetření raněných zachránilo mnoho životů. Zasloužily se o to především odvážné ženy a dívky — ošetřovatelky.

přes silnici do Teodorovky. Silná palba nepřátelských minometů a tanků je od tud vypudila.

Počátek noci viděl nový útok automatčičů. Podařilo se jim získat 534. A přece sbor, místo aby pokračoval v náporu, přešel náhle do obrany. Obě brigády zůstaly stát na jižním okraji lesa.

Pozdě odpoledne se totiž ruskému „kavkorpusu“ (jezdeckému sboru), pronikajícímu patnáct kilometrů východně od Dukly, podařilo úspěšným průlomem po málo přístupných svazích Karpat dostat se až za československé hranice. Úporný německý útok na frontu 1. čs. sboru vyvolal předpoklad, že nepřítel chce korpusu odřezat spojení. Čechoslováci se postavili pevně na své čáře. Korpus, přestože utrpěl ztráty, hlavně na koních a na zbraních, se dostal později zpátky z obklíčení.

Útoky a protiútoky. Úspěchy a ztráty. Teplý den a vlhký chlad noci. Hustá opona ranní mlhy. A neustálé bubnování granátů, pekelná hudba děl a německých

minometů. Oni měli své pozorovatelnu. Oni viděli a věděli, kam a jak zamířit hlavně svých četných baterií za Duklou a Ivljou. 1. čs. sbor měl zatím v dosahu jen kótu 534. Ale přes její holý vrchol, kde se neudržel nikdo ze soupeřů, se přelévaly vlny útoků s pravidelností stroje. Sem a tam, sem a tam.

Hodiny se nyní podobaly jedna druhé. Pekelný tanec útoků a protiútoků, dobývání a ústupů. 1. čs. sbor stál dále na jižním okraji dlouhého lesa, po jeho bocích sovětské jednotky spolu s ním bušily do pevných německých obranných postavení. Nacisté se drželi v Dukle, v Teodorovce, v Ivlji, drželi své pozorovatelnu, a jejich horské baterie nevynechaly jedinou příležitost k uplatňování svých výhod. Další posilové jednotky přišly odrážet Čechoslováky. Němci sem přivedli 68. divisi a 1. tankovou divisi a mnoho dělostřelectva. Mohli tak snadno udělat, protože na celé sovětsko-německé frontě byl v těch dnech klid.

Vojáci 1. čs. sboru a vojáci sovětské chtěli a musili v Karpatech prorazit. Němci to věděli a chtěli jim v tom zabránit. Neustálá, ďábelsky jistá palba, neustálé protiútoky, nájezdy tanků po silnici zprava. Messerschmidty nalétávaly na postavení útočících. Den po dni rostly v týlu řady prostých vojenských hrobů. Ale nic z toho nemohlo změnit konečný osud Němců v Karpatech. Budou vyhnáni, budou vybiti, i kdyby se k nim celé peklo přidalo.

Ve svištění granátů a praskotu drcečných stromů se českoslovenští automatčiči drali na kótu 534. Dobyli ji a byli zahrnání silným náporem nepřitele. Vrátili se, aby konali přípravu k dalšímu útoky. Pak prapor Čechoslováků smetl zase Němce, kteří se zachytili až 300 m jižně od vrcholu. A ranní, náhlý předpad automatčičů zničil i tady nepřitele v jeho okopech, třeba se zuřivě bránil do posledního muze. Nikdo z Němců útok nepřežil. Konec bojů o kótu 534? Ne, jen jedna z náhod štěstěny, která tu v kruté hře střídala svou přízeň.

Nebylo nic než boj. Kdysi, před začátkem bitvy mohl voják myslet na spánek po únavném pochodu. Dukla znala jen krátké chvíle mezi vlastním útokem a obranou před protiútoky. Tady se mys-

Krátký odpočinek mezi boji byl vždy jen přípravou k dalšímu útoky.

lilo jen na jediné: zabít nebo být sám zabit. A byli lidé, kterým žádné nebezpečí nebylo dost velké.

Helenuvka, Glojse, Ivlja, Teodorovka, Dukla, Zbojska. Jména, která s nepropusnou vytrvalostí útočila na pevnost ducha 1. čs. sboru. A kóta 534, ta dusivá noční múra těch, kteří už tolikrát na ní byli.

Po týdnu nepřetržité bitvy už družstva, čtyři roty a prapory Čechoslováků neměly skoro co ztráčet. Dlouhé řady mrtvých ležely v zemi. Zástupy raněných odesly do týlu hledat pomoc. Všude byly mezery. Už i velkorážné protiletadlové kulometry musily opustit svá stanoviště a jít kupředu do prvních linií, aby ničily Němce na zemi. Zuby, nehty se Němci drželi dukelského průsmyku a přístupu k němu. Útoky vyrážely a vracely se jako pohyb hodinového kyvadla. Po vypětí sil bylo získáno 300 m půdy a zase ztraceno. Tíha úkolu 1. čs. sboru vzrůstala. Nařízením generála Svobody byl 1. prapor československé tankové brigády soustředěn v úseku 1. čs. sboru.

V sobotu 16. září, devátý den bojů, přišla zpráva 14. gardové divise, že podle výslechu zajatce chce nepřítel po poledni přejít do protiútoků ve směru na 534 a že před pásmem 1. čs. sboru soustředil dva tisíce mužů pěchoty a 60 tanků.

Velitel sboru po úvaze podal velitel 38. armády hlášení, v němž upozornil na veliké ztráty 1. čs. sboru a na převahu nepřítel. Požádal, aby úkol sboru — jít znovu do útoku byl změněn, protože je nad síly jednotky, aby jej splnila.

Potřeby války jdou před potřebami těch, kdo ji provádějí. Velitel armády trval na tom, aby sbor svůj úkol provedl.

Šest set „aktivních bodáků“ (bojeschopných mužů) — to bylo všechno, co sboru zůstalo. Velitel 1. čs. brigády a všichni velitelé praporů zdůraznili ve svém hlášení generálu Svobodovi krajní vyčerpanost mužstva. Vůle armádního velitele musila však být respektována. Po vysvětlení generála Svobody, že akce 1. čs. sboru má význam pouhé výpomoci a ulehčení útoku pravého ruského souseda, šla 1. brigáda znovu do ohně. Šla, protože Slovensko čekalo. Na československého vojáka právě jako na sovětského.

Její útok byl po ztrátách zastaven. Později odpoledne narážel Koněv, zdržující se na pozorovatelně velitele 38. armády, vydal generálu Svobodovi rozkaz k novému útoku. Bez konce bylo utrpení těch, kteří dobývali Duklu. Krasnoarmějci, Češi, Slováci, Ukrajinci — krev se mísila a vysychala pod sluncem končícího léta.

Druhá neděle bitvy. Čechoslováci stále ještě stáli před Duklou. Jako zapomenutá pravda se před některými z nich vynořovaly vzpomínky na boje, které prodělali. Brzy to bude rok, co byl Kijev. Pač Černachov . . . Tady vzpomínající přimhouřil oči. Co byl Černachov u srovnání s tím, co vojáci prožívali nyní? Podobných bojů teď prodělávali denně několik.

Opět se hlásila o své kóta 534. Dvě skupiny polního praporu dostaly za úkol provést noční obchvat německých míst odporu. Ve vzdálenosti 50 metrů od Němců byla jedna ze skupin silným dělostřeleckým přepadem donucena se stáhnout zpět. Druhá, v níž bylo osm lidí, neměla proti síle nepřítelů nejmenších nadějí. Tak bojoval první čs. sbor,

zeslabený velikou ztrátou krve, bez odpočinku, ale přece sledávající nejpolešnější zbytky sil před konečným úderem na proklínanou Duklu.

Čtrnáct československých tanků se soustředilo před osadou Glojse. Rudé letectvo ve skupinách po devíti letadlech neustále bombardovalo nepřítel v Dukle, Teodorovce, Ivliji a v jeho dělostřeleckých postaveních. Německé Meserschmidty se pokoušely oplácet. Hořiny ubíhaly mezi ranami děl.

Ve středu 20. září v jedenáct hodin dopoledne, po třicetihodinové přípravě začal pravý soused 1. čs. sboru, 14. gardová divise, nařízený útok. K němu se připojili Čechoslováci a jejich soused zleva.

Před třetí hodinou dopoledne dosáhly všechny prapory 1. čs. brigády Teodorovky, hrcutící se v dešti německých

Jar. Perný:

Dělostřelci na Dukle

Jen málokdo z nás vojáků 1. čs. sboru v SSSR předpokládal, že jméno Dukla stane se tak významným a důležitým v historii naší voj. jednotky.

Ze zeměpisu víme, že průsmykem Dukelským vede silnice, spojující ČSR s Polskem. Z historie první světové války víme, že až sem dorazila známá ofensiva generála Brusilova v r. 1916. Však ještě dnes jsou před Dukelským průsmykem profily zákopů, z této doby. Ale prorazit Duklou se nikomu nepodařilo, až slavné Rudé armádě a po jejím boku bojujícím 1. čs. sboru.

Dukelská operace má proto pro nás tak nsmírný význam, neboť jsme poznali mimo jiné, jakou hradbou a pevností jsou pro nás stát naše pohraniční hory, jak se snadno brání a jak těžce se dobývají.

Boj o Duklu započal 8. září 1944. Zahájilo jej dělostřelecké sboru, které se zúčastnilo dělostřelecké přípravy poblíž polského městečka Krosna.

Jako dělostřelec chtěl bych se pokusit nastínit aspoň v hrubých rysech, jakou úlohu hrálo, jaké obtíže a pře-

min. Po celé dopoledne se Němci ještě pokoušeli Teodorovku a Duklu proti Čechoslovákům udržet. I jejich tanky se o to marně snažily. Naposled, protože k večeru byla 1. čs. brigáda na jižním okraji Teodorovky, zatím co jednotky 3. brigády dosáhly na levém křídle jižního okraje Dukly. S vrchů nad Duklou sjely do proklínaného města československé tanky jako železná lavina.

Nepřítel v noci ustupoval. Jeho děla, minomety a těžké kulometry, zasazené opět v předem vybraných pozicích, byly se slepou jistotou do míst, která právě opustil.

Spár nacistického dravce musil povolít. Rány 1. čs. sboru ho přinutily, aby se pustil Dukly, která byla polovicí cesty k československým hranicím.

(Z knihy J. Andreje a J. Šifa - Směr Praha, VS, 1. 9. 1949).

kážky zdolávalo a jak přispělo dělostřelecké k vítězství v těchto operacích. Nemám snad charakterizovat operace dělostřelecké a posuzovat je všeobecně, ale spíše ze svého osobního stanoviska a úzkého rámce, v němž se mi, jako příslušníku protitankového pluku „Jaselského“, jevíly.

Dělostřeleckou přípravou u Krosna začala nová kapitola naší činnosti.

Od Kijeva do Krosna jsem se mnohokrát zúčastnil těchto „koncertů“, tak mistrně hraných dělvem RA, které začínaly obyčejně pověstné „Kafuše“. Zde to však bylo po prvé v horách.

Střelba v horách byla pro nás — protitankové dělostřelce něčím docela jiným než dosud v širých rovinách SSSR. Nemám ani tak na mysli potíže při přesunech do palebních postavení, ale spíše obtížnou volbu vhodného místa pro naše děla s tak rasantní drahou střelby, jakou má PT dělo, z něhož by bylo hořno splnit všechny požadavky palby blízké i daleké, jak to vyžadují úkoly dělva.

Také obtíže zastřelování se v nepřehledných karpatských hvozdech byly značné. A což teprve miny, které byly na každém kroku v zemi, ve vodě, na stromech, volně pohozené — prostě všude. Dále se vyskytl ještě jeden velmi důležitý činitel, s nímž nebylo počítáno — voda. Všude voda, na hoře ve výšce 915 m se nebylo možno zakopat, protože ve hloubce 15—20 cm byla již voda pronikající na povrch. A podzim roku 1944 byl k tomu mimořádně deštivý.

Němci, kteří předem opevnili mimořádně silně celý Dukelský průsmyk, vybudovali zde množství krytů a postavení pro děla s dlážděnými podlahami a pečlivě upravenými odtoky vody. Bohužel, když jsme se těchto postavení postupně zmocňovali, nebyla pro nás k použití, neboť se z nich dalo střílet pouze ve směru, který my jsme nemohli potřebovat.

Ani „zemljanka“, se silně krytým stropem nechránila před vodou. Vzpomínám vždy s obdivem na úsilí ženistů RA, kteří „vydláždili“ celé kilometry bezděného bláta na t. zv. cestách kmeny borovic, prkny a vším, co bylo na dosah, aby tak zajistili regulární dovoz válečného materiálu, kterého nebylo málo. Jen namátkou uvádím, že z jednoho postavení u čs. hranic dvě naše baterie vystřelily 13.000 granátů!

Hlavní činností PT dělostřelectva během dukelské operace byla jednak PT obrana, jednak přímá podpora pěchoty a znemožňování přísunu posil a materiálu nepříteli. Velmi často se tento poslední úkol řešil tak, že na úsek pozorované silnice se zastřílela baterie jednou četou na jeden konec viditelné části silnice a druhou četou na její druhý konec. Jakmile se tam potom objevilo nějaké nepřátelské vozidlo, padl povel a i nepřímou střelbou dvěma — třemi ranami bylo vozidlo zpravidla zasaženo a zničeno.

Vzpomínám na jeden další případ, kdy jedině PT dělo dosáhlo u osady Palacowka velikého úspěchu při minimální spotřebě střeliva. Toto dělo bylo nouzově umístěno v roklí vedoucí dolů k silnici spojující osadu Teodorowku s městečkem Duklou a mělo za úkol tuto silnici ostřelovat. Během jedné protipřípravné palby se strany nepřítel, když německé granáty hustě dopadaly do našich postavení a působily ztráty, upozoroval dělovod, že roklí směrem k němu se blíží v sevřeném útvaru větší skupina německé pěchoty. V palběním postavení byli pouze čtyři lidé obsluhy, jeden důstojník a major RA, který zde našel přechodný úkryt na cestě ke své jednotce. Byly zde ale také dva kulomety. Velitel děla, které bylo připraveno ke střelbě, nechal nje netušící Němce přiblížit se až na vzdálenost jednoho sta metrů — a potom to začlo. Dělo a oba kulomety okamžitě skosily velký počet německých pěšáků, kteří se marně snažili vylézt do stran na kolmé stěny rokle, kde se chtěli ukrýt. Proto se dali

na bezhlavý útěk. Dělo však přeneslo palbu a nepouštělo je zpátky. Kulomety nemilosrdně bily hlava nehlava zpředu. Během několika minut zůstalo v roklí na 150 německých mrtvol. Major RA. radostí objímal všechny kluky a křičel: „Běj němece v chvost i v grivu!“ Přitom pomáhal nosit náboje z úkrytu k dělu a když jeden kulomet zastavil palbu, poněvadž neměl výstřel, postavil se rozkročmo, vzal rozžhavený kulomet za hlaveň, položil si ji na

rameno a křičel: „streljaj fašistov!“

Z uvedeného a z mnoha nespočetných jiných a podobných případů vysvítá důležitost úkolů dělostřelce i za obtížných podmínek v horách. Naše dělostřelectvo se těchto svých úkolů zhostilo se ctí i v bojích o dukelský průsmyk, k jejichž vítěznému dovršení tak značnou měrou — ac ne bez těžkých ztrát — přispělo.

I během dukelské operace se znovu potvrdila zásada, že „dělostřelcům pot šetří pěšákovu krev“.

Episoda z bojů

Krajina kolem obou Komárníků a nahoru podél hranice až po Krajní Porubku a Medvědu dlouho ještě ponese stopy krvavých bojů. Jsou tu celé lesy posečeny dělovými náboji, takže vypadají jako strniška, rozrytá pole, a v odlehlejších místech leckde ještě ůhjá na chodce nášlapná mina. U malého kostelíčka ve Vyšním Komárníku jsou pěkně vedle sebe seřazeny tři řady prostých dřevěných křížů. Kdybyš tam někdy zajel, podívej se na ten malý hřbitůvek a smekni čapku před hrdiny, kteří tu spí věčný sen daleko od svých drahých...

Za vesnicí, kde se silnice zahýbá doprava k Vyšnímu Komárníku, stál u cesty malý nedostavený domek. Nikdo v něm nebydlel, jako v celém Vyšním Komárníku, kde se právě odehrávaly nejtěžší boje. Až sem docházeli průzkumníci a za noci se spouštěli do údolí, za nímž na straně byly již německé zákopy. Nebezpečné místo a k tomu všemu německá baterie měla je pod přímým obštellem. Bylo asi pět hodin k ránu, když několik průzkumníků, oděných do maskovacích pláště, se plížilo k tomuto domku. Stíhlý desátník, velící této skupině, vedl si velmi obezřetně. Krok za krokem postupovali v určité vzdálenosti za sebou, s prstem na spoušti automatu. Kdesi zadunělo dalekopalné dělo, zařehotal kulomet, ale jinak byl na frontě klid. Desátník se zastavil, aby prozkoumal okolí. Mlha se válela v dolinách a na východě se počalo slabě rozbřeskovat. Bylo třeba jednat rychle, neboť za chvíli neprojde těmito místy už ani živá duše. Průzkumný oddíl dostal nesnadný úkol: usadit se v rozbitém domku a zřídit tam pozorovatelnu.

Ve zbrojení pojednou něco zašramotilo. Chlapci okamžitě zalehli. Desátník se pak sám tiše doplnil k baráku a v malé chvíli zjistil, že se uvnitř již nacházejí němečtí průzkumníci. Předešli nás — pomyslel si mladík. Nu dobrá, sebereme je a od nich se už dovíme, čeho je nám třeba. Opatrně se zase vrátil ke svým lidem a sdělil jim svůj plán.

— Musíme je dostat živě za každou cenu a proto nestřílet! — šeptem rozkazoval.

Jako stíny doplnili se chlapci k chatrči. Zatím se již značně rozednilo, avšak ranní mlhy bránily širšimu přehledu v terénu. Desátník pozoroval u dveří Němce, snad strážného. Obešel jej a stánu za rohem. Byl od Němce tak dva metry. Jediný skok a břítky nůž se mohl vzduchem. Němec rozpřáhl ruce a s chroptěním se skácel na zem. Desátník se však již znovu hnál ke dveřím chalupy, kde Němci dosud ničeho netušili.

— Ruce vzhůru! — zvolal, zvedaje granát nad hlavu. Dva Němci okamžitě uposlechli, jednomu se ale ještě podařilo hodit granát, který však našim chlapcům neublížil. V minutě byli Frícové

svázáni, ale tu již přiletěla první německá mina. Sotva se ukázali na silnici, snesl se na návrší pravý příval dělostřeleckých nábojů. Na okamžik vše zahall mrak dýmu a hlíny. Současně bylo několik těl roztrháno na kusy. Desátník však, ač také raněn, dosud tůhl raněného Němce za sebou k lesu.

Zahřměla nová salva a návrší rvaly výbuchy min a granátů. Sedý dým zahall celou výšinu a když se rozplynul, bylo vidět jen desátníka, skrytého v silničním příkopě. Z Němce nezůstalo více než několik krvavých hadrů.

— Kati aby to sprall! — kabonil se velitel oddílu, jenž celý boj sledoval dalekohledem. — Toho kluka tam nemůžeme nechat! Halo, sanitáci, kdo se pokusí o jeho záchranu?

— Já, pane poručíku — bez jakéhokoliv rozmyšlení se přihlásil Břefka.

Velitel se podíval na mladého muže a tvrdý výraz v jeho obličeji nějak změknu.

— Dobrá, jdi tedy, buď ale opatrný, není to zrovna lehký úkol.

Od lesa bylo k místu, kde ležel raněný desátník, dobrých 200 metrů a tento prostor byl bedlivě hlídán nepřátelskou pozorovatelnou.

Břefka se pokřivoval a vyrazil kupředu. Šťastně doběhl až k raněnému, ale tu se již strhla pekelná palba. Granáty se trhaly na cestě až k lesu a vyhazovaly do vzduchu sloupy hlíny a kamení. Břefka se sklonil k raněnému a zručně mu obvázal krvácející ránu. Potom jej uchopil na záda a ubíhal se svým břemenem k lesu. Cosi jej štíplo do ucha a teplý pramének krve mu stékal po šiji. Současně zahřměl výbuch granátu a Břefka klesl k zemi. Zachvátila jej mdloba, ale jen na okamžik. Znovu se vzhopil a otřel krvácející ruku. Hůře bylo s desátníkem. Tomu vnikla stěpina do boku a hluboká rána velmi nebezpečně krvácela. Na obzav nebylo času. Břefka sebral poslední síly, uchopil omdlelého do náruče a vrhl se k nedalekému lesu. Ještě skok — dva a skryl se v lesní houšti. Pojednou zahřměl nový výbuch. Skoro současně se ozval silný výkřik. Mohutný sloup dýmu se vyvalil vysoko nad stromy a pod touto temněsedou příkrývkou padla k zemi dvě mladá těla. Desátník byl mrtev a Břefka se válel v kaluži krve — bez nohou.

Tak jej tam našla sanitní služba a v bezvědomí ho dopravila do ošetrovny.

Snad jej někdy uvidíte behat se o dřevěných holicích. Jeho dobrý kamarád Vlášda Hybler říká, že jej posledně viděl už po květnové revoluci v osvobozené republice. Měl jednu protézou, té druhé se však nijak nemohl dočkat. Je to mladý hezký muž, a jistě jej nebudete jenom litovat, ale slíbíte svou pomoc všem těm chudákům, kteří se dovedli obětovat z lásky k vlasti a ke svým kamarádům.

J. Rejzek.

Jiří Hrouda

Jiří Hrouda byl od 3. polního praporu. Pocházel od Zdobunova a doma zanechal staré rodiče. Byl to chlapec tak asi dvaadvacetiletý. Hned v začátečních bojích u Kobyljan mu stěpina projela nohu a tak se Jiří dostal do Ruska do vojenského lazaretu. Každý jej znal jako veselou kopu a kdekoliv se jednotka zastavila, děvčata mohla na něm oči nechat. Když se brigáda přesunovala přes zbořený Barvínok směrem na hranice Československé republiky, tu se znenadání objevil Hrouda, který byl tentokrát už podporučíkem. Možná, že mu tehdy někdo z kluků ty velké hvězdy záviděl, ale rozhodně mu to slušelo, třeba se ještě belhal o holi; možná, že právě s tou holí dělal takového frajera.

V Barvínku dohnal „svůj“ prapor.

„Prosím tě, ty bambulo, kam se sem s tím tvým pačmákem hrabeš?“ zeptal se ho hned, jakmile jej shlédli, vozka od velitelské čety.

A ten vozka měl tak trochu pravdu. Hrouda sotva ještě utáhl nohu za sebou, ale tehdy vyskočil ještě jakžtakž na vozík a řekl:

„Chlapci, podívejte, vždyť není tak zle. Když, tak si pochodím u vás tak asi týden a bude všechno zase v pořádku. Kuci, tak se mi už po vás stýskalo . . .“ A Jirka už mezitím vytahoval z rance krásnou uzenu.

„Tohle mi do špitálu poslala máma z Volyně. Jen to zkuste, jak voní naším volyňským domovem.“ No a uzennina hned kolovala od jednoho ke druhému jedna radost. Aby hostina byla dokonalá, nabídl výkonný rotmistr Horvorka ušetřenou vodku a tak milé shledání se končilo velmi povznesenou náladou.

A téhož dne, kdy československé jednotky překračovaly po první hranice své vlasti, padl generál Sázkavský. Byl usmrčen protitankovou minou přímo na hranici. Tam jej také pohřbili. Jiří Hrouda se tu pak jednoho dne zastavil a dlouho, dlouho se díval na dvě dlouhé řady jedlových křížů a bedlivě na nich četl jména padlých.

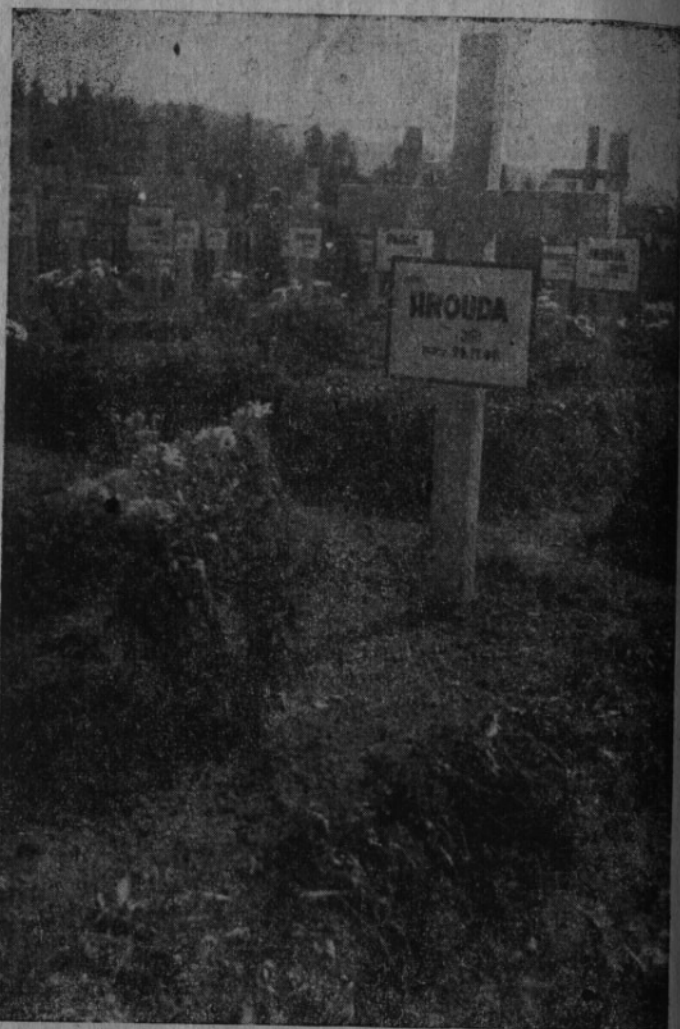
„Pochovali ho do jedné řady s ostatními vojáky tam na hřbitůvku u silnice hned vedle pohraničního sloupu“, sděloval potom kamarádům.

Československé jednotky konečně obsadily zákopy na půdě východního Slovenska. A znovu pokračovaly dny nepřetržité palby za deště a chladu. Znovu těžké boje o každou vesnici, o každou nepatrnou cestu nebo vrch. Tehdy však už krev chlapců netekla na cizí půdě — vsakovala ji vděčně do sebe posvátná země jejich zotročované otčiny . . .

Jiří Hrouda pobyl u trénu mimo přední linii přesně celé dva dny. Třetího dne, když výkonní rotmistři za svítání dopravovali s kuchaři stravu do zákopů, Jiří sebral svou hůl a šel také. Bylo vidět, že ho to tam táhne jakousi neodolatelnou mocí. Šel vesele a snažil se, aby co nejméně napadal na zraněnou nohu. A toho dne již zůstal u praporu vpředu, se zařazením zpravodajského důstojníka.

Boje pokračovaly den ze dne s neutuchající silou. Útok, útok, protiútok a zas útok. Dělo se tak několikrát za den. A k tomu každé chvíle ty pekelné dělostřelecké a minometné palby, po nichž nezbylo vždy nic jiného, než vysečený les, rozrytá půda, utrhané skalní balvany a hromady mrtvých těl. Nepřítel se houževnatě bránil, jako by cítil, že už brzy přijde jeho poslední hodina. Bránil se zuby nehty, aby tu hroznou hodinu své porážky co nejdříve oddálil. Avšak vytrvalost a neohroženost ruského a československého vojáka jej bez ustání donucovala k „plánovitému“ ústupu. A tak stále ustupoval, zanechávaje za sebou jen svěží roviny vlastních padlých.

Deštům také jako by tu ani konce nemělo být. Chvillemi se vyjasní, je krásný sluneční den, ale ještě téže noci jsou vojáci promoklí až na kůži a potom už dešť trvá takřka pravidelně několik dní. Při tom všem je velmi chladno. Voják je schoulen ve svém polozaplaveném zákopu, zamázan blátem k nepoznání. Dešť je studený, potůčky vody tekou za límec, šat se lepí na tělo a studí.

Plášť a ostatní výstroj vojáka vůbec nevysychá. A nad hlavou vyjí miny a dělostřelecké granáty. Kolem se šklebí stěpiny explodujících projektilů. Z korun stromů vítr setřásá dolů kapky studené vody, velké jako hrachy, jež hlučně rozstříkují na vojákově čepici a plášti, prosycených naskrz vodou. Všude dole, kam jen oko spočine, všude bláto a mýty je ho tolik, že povozky v něm uvázly navždy. Nad hladinou bahna trčí pouze opleny a klanice. A v tom blátě přicházejí nebo jsou dováženi na ošetřovnu ranění. Padlí, ti leží v rudém, krví zbroceném blátě, dešť do nich vytrvale buší, jako by jejich nehybná těla chtěl úplně srovnati se zemí. Je těžko přečkat dny a ještě tížeji noci. Vy tmavé, deštivé a chladné noci, co útrap jste přinesly vojákovi na oněch rozbáňených cestách a na strmých svazích Karpatských hor!

Konečně po dvou měsících nepřetržitého pobytu na frontě došlo na některé československé jednotky — byly poslány do týlu k odpočinku a doplnění. Vlastně nemožno to nazvat doplňováním, spíše znovuorganizováním na nejvyšší stupeň zesláblých jednotek. Vždyť na př. v takovém 3. pol. praporu I. čs. brigády zůstalo těch šťastlivců, kteří se teď vraceli k zaslouženému odpočinku, přesně 122. Tohle zůstalo z jednoho tisíce mužů a žen 3. polního praporu, ti ostatní byli roztroušeni daleko v Rusku po vojenských lazaretech, a další zbytek byli hrdinové, kteří spali věčný spánek pod rozmočenou kamemitou půdou Dukly.

Současně s 3. polním praporem vracel se do týlu 1. polní prapor. Ale ten zbytek, to už byli sami staří tátové — vozkové, kuchaři, ševci, krejčí a všichni ti, kteří na frontě byli se svými silami u konce. 2. polní prapor byl zadržen ještě na frontě, když jej předtím doplnili

několika desítkami bojeschopných vojáků z 1. a 3. polního praporu.

Prapory odcházejí na odpočinek přes zbořený Barvínek od Krajiní Porubky. Je mírný dešť. Cesta je však místy vyježděna a silně rozblácena. Každou chvíli se pochodující kolona zastavuje, protože je někde vpředu zatrasena cesta nějakým uvázlým povozem nebo autem. Nejhorší úsek cesty, který tu Rusové poimenovali „mostovaja“, je vydlážděn kulatými břevny, ty ale na jednom místě nahrnul před sebe traktor a teď také nemůže z místa. Je proto třeba asi hodinu čekat než se opět cesta upraví a traktor se zase hne. Vyhnut se tu na tom místě je vyloučenou věcí, protože po obou stranách je hotové moře bláta. Jako varovné vykřičníky tu trčí vedle cesty několik opuštěných povozů, které odtud už nikdo nikdy nedstane. V jednom místě se o to pokusil ruský jezdec, sjel s cesty, ale kůň mu zapadl až do půli těla a bylo pak co dělat, aby se zvíře dostalo zase z bahna. Konečně se zase cesta uvolňuje a dva dlouhé řetězy všemožných dopravních prostředků, prohozených pěšími skupinami, se opět pohnuly a pomalu se šinou k svému cíli — jeden proud k frontě, druhý do týlu. Je slyšet jen skřípot vozů a houkání klaksonů. Vše je v pravém slova smyslu blátem nahozeno.

Zbytek čs. praporů, odcházejících na „formirovku“, minul za Krajiní Porubkou hrozně rozbahněnou cestou les, pak za sebou nechal Barvínek a octl se konečně na volné silnici, mimo bezprostřední válečné pásmo. Jaké ticho tu a zcela jiný život! Po dvou měsících neustálé minometné a dělostřelecké palby na frontě tohle ticho se dá srovnat jedině se svátečním klidem chrámovým. Utráčenému vojákovi se najednou zdá, jako by ani války nebylo, připomínají jí jen roviny padlých u silnice, trychtýře po leteckých a dělostřeleckých nábojích, staré, opuštěné bunkry, zpráveřácené, rozbité tanky, motorová vozidla a spálená stavení. Místy na úbočích se táhnou opuštěná obranná postavení, nepřátelská i vlastní.

„Halo, chlapi,“ prorokuje bezzubý, vždy usměvavý kuchař Hudeček, „tamhle si někdo kecá rozum, že prej jdeme do týlu jen tak asi na 5—10 dní, potom že se zas vrátíme.“

„No to víš, ty chytřej, budou nás zrovna do bavlnky zabalovat,“ odpovídá mu výsměšně vousatý táta.

„No to ne,“ brání se rychle Hudeček, zatím co se shýbl pro polénko, které právě spadlo s kuchyňského povozu. „Já říkám — a dal bych za to krk — že si to budeme mazat někde až na Zakarpatskou Ukrajinu, tam nás znova zformují, no a to se protáhne nejmíň měsíc“ . . .

„Hele, pane generále Hudečku, jdou tohle poradit panu Svobodovi a když bude s jejich nápadem souhlasit, tak v čele slavné jejich kuchyně, proslulé hnosnou „balandou“, octnem se v stověžaté matičce Praze zaručeně nejdýl za půl století“, vyrazil šibalsky vážně vždy pohotový mladý chlapec Ruda, který odjakživa byl s kuchařem na štíru pro hrachové, fazolové nebo kroupové polévky.

„No, s tebou, ty smrade, toho už nevíš vytrhnou,“ na oko podrážděně si vyjel kuchař na Rudu. „Balanda . . . Bodejť chlapečkovi se zastejskalo po máminejch buchách.“

A tak cesta ubíhala vesele a rychle.

K poledním hodinám dorazili do vesnice Jasliška, kde se tehdy nacházela brigádní nemocnice. Mužstvo bylo rozmístěno v chatrčích po obou stranách říčky, protékající vesnicí. Konečně po dvou měsících v chatřích! Po dvou měsících voják spí opět pod střechem ve vytopené světnici, chráněn před deštěm a hlavně v jistotě, že mu každou chvíli nemůže něco spadnout na hlavu.

Druhého dne veškeré mužstvo včetně důstojníků a rotmistrů vypovědělo bezohlednou válku všim a špině. Vše šlo do báně. Je tu sprchové zařízení a „deskamera“ na oděv. Na tehdejší válečnou dobu zařízení takřka komfortní. No a účinek, ten je nepopsatelný — voják se najednou cítí jako věřící po přijímání. Konečně zas jednou bez všil!

Spolu s ostatními do Jasliška přišel také podporučík Jiří Hrouda. Cítil se už úplně zdrav, ale v poslední chvíli s jeho tváře nějak nápadně vyprchala jeho obvyklá chla-

pecká veselost. Jinak však byl čilý a tak se mohlo předpokládat, že se ta změna stala jen pro samé starosti, které na něho doléhaly v souvislosti s prací v štábní kanceláři.

Následovaly dny odpočinku, čištění zbraní, pak se opravovaly povozy a vyspráveřla úpřež. Podporučík Jiří Hrouda šel od baráku k baráku, dohlédl na mužstvo, někde si s vojáky kamarádsky porozprávěl, jinde vybídl nedbalce, aby vyčistil zablácenou pušku.

„Tehle Hrouda vleze všude jako stín a je všude po celé vesnici,“ řekl někdo z hloučku vojáků, čistících na malém nádvoří u ohně pušky. „Eště tady nám bude dělat vojnu“ . . .

To víš, je mladěj a už důstojníkem, tak by to chtěl někým dotáhnout,“ bruče, jiný.

„No no, dyť není eště konec války. Možná, že za to všechno dostane konec konců kříž, ale dřevěnej,“ namítl jiný.

„Krucisakra, mlčíte vy huby plechový!“ vzpřimil se najednou od své pušky zavalitý táta a přísně se zabodl svým zrakovým do nespokojenců. „Co vám udělal! Možná se vám nezdá, že máte jednou za čas přetáhnout ty vaše zablácené prskačky. To jste mohli zůstat pěkně u 2. praporu, vy chytráci, tam nemusejí čistit hlavně — Hrouda je dobrej chlap, znám ho z bojů — ten se nikdy neulejval a za útoků, třebaš nemusel, byl vždy nejpřednější s autematem v rukou. Ten si ty svý hvězdy sakramentsky zasloužil.“

„No, no, dyť mu je nikdo nebere,“ jakoby na omluvu zase některý pronesl, ale řekl to spíše jen proto, aby se něco řeklo.

„Tak teda nekekej,“ zabručel dopáleně táta, zatím co se jedním okem díval proti světlu do hlavně.

Tak ubíhaly první dny odpočinku v Jasliškách. Ale již třetího dne přišel z brigády rozkaz, podle něhož se má z řad týlových kádrů 3. pol. praporu poslat na frontu k doplnění 2. pol. praporu 43 lidí. Jiří Hrouda dal okamžitě nastoupit veškerému mužstvu a druhého dne časně zrána v plné bojové výzbroji 43 mužů opouští Jasliška. Zbyli tu už jen kuchaři, staří vozkové a někteří výkonní rotmistři. Tak se počet příslušníků 3. polního praporu v Jasliškách ještě více ztenčil.

Podporučík Jiří Hrouda zůstal dále u těchto troskách svého praporu. Měl být nápomocen v jeho novém organizování. Tvář mladého podporučíka se však stávala den ze dne zasmušilejší. Jednou jej zavolať stranou jeho dobrý kamarád ještě z důstojnické školy a také z bojů, četař Rezek, jenž tehdy pracoval v praporeční kanceláři:

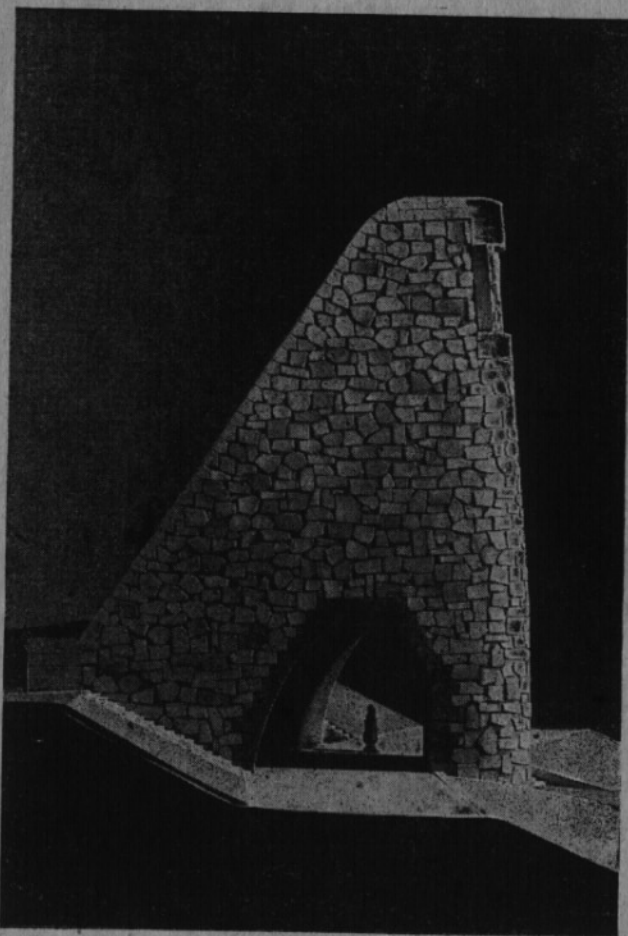
Jirko, prosím tě, co se s tebou děje,“ začal, „vidím, že se každým novým dnem víc a více ztrácíš. Neboj se, mně se můžeš se všim světit. Vypadáš, jako by tě něco trápilo — pozoruj tě už několik dní. Sakra, kluku, snad jsi nepropadl nějakému světobolu“ — snažil se jej přivést do dobré míry.

„Ale podívejme se, na co ty ještě nepřijsi. Jen se nestarej, nic to není — obyčejné vojenské starosti, nic víc“, uhýbať Hrouda.

„Podívej se, ty chytráku, tohle můžeš říkat tomu, kdo tě nezná. A já tě poznal ještě v důstojnické škole. Nemyslíš, že tam bylo také dost starostí? Kosík, ten nejen že nám uměl dělat nohy, on přímo žil pod dojmem, že každý jeho chlap ve škole má mozek jako gramofonovou desku, na kterou se dá všechno nahrát a nahučet. Však pamatuješ ty bezesné noci a dny přepěchované učení v třídě a polním vojenským výcvikem. Nebylo ani času, aby se chlapi najedli . . . Luck, Stecova, Fundoaja — tam to všude bylo. Ale tys tenkrát byl pravým opakem dnešního zakaboněného podporučíka Hroudy. Jen si vzpomeň na tu černovlásku Maryšku v Stecově — měla oči jako trnky“ . . .

„Máš pravdu,“ rozpomínal se pomalu Hrouda, „Kosíkova škola v Stecově a Fundoaja — dnes mi to připadá jako krásný sen. Byl to úplně originelní život. Zvláštní život vojáka mimo svět ostatního lidstva. Život tvrdý, ale zajímavý a krásný“ . . .

„Nu a cožpak dnes neprožíváme totéž?“ navazoval četař. „Je to něco právě takového, jenom že je to dnes ve

Na národním hřbitově v Dukelském průsmyku je vybudován pomník hrdinům, kteří padli za svobodu a nezávislost naší vlasti.

větším měřítku a pravdivější. Dnes žijeme opět tvrdý, ještě mnohem tvrdší život a válčíme, jsme zapojeni do obrovského válečného kolosu, který přináší svobodu naší vlasti. Tak proč se teda tak mračíš?

„Vidíš, to je právě to . . . Válčíme, ale mně se pořád zdá, že to příliš zbytečně dlouho trvá. Chtěl bych zas už do zákopů, tam aspoň vidíš, že se něco dělá, tady nic!“

„Však se tam ještě dostaneme, o to se neboj. Jen co náš prapor trochu vyzáplatuje . . . Pak do toho ještě jednou uhodíme a jsme v Praze, v svobodné, krásné matičce Praze.“

„Kdyby to už brzy bylo. Ani nevíš, Josefe, jak po tom toužím. A až to jednou bude, zůstanu už navždy v Československu. Vezmu pak k sobě také rodiče a založím si nový život v novém domově,“ zatoužil Hrouda.

„To si také ale budeš muset do toho nového života nejdřív najít nějakou krásku — a těch je v Čechách dost“ . . .

„Na co ty nepřiđeš. No, ale co bych to tobě neřek“ — o tu krásku by ani nešlo, tu už mám, zůstala tam doma na Volyni. A možná — možná, že také přijede s rodiči za mnou. Je to rozkošné, hodné děvče. A má mne ráda, jenže“ . . .

„No copak Jirko, jenom ven s tím,“ vybízel četař.

„Tak teda,“ začal Hrouda a podíval se odevzdaně do teplých zraků svého kamaráda. „Víš, má mne hodně ráda. Často mi psala na frontu, pak na chvíli přestala. Nevěděl jsem proč. Potom jsem byl raněn. Odvezli mne do Ruska na léčení a když jsem se vracel z lazaretu k jednotce, zajel jsem domů, tak na skok. Sešel jsem se tehdy i s ní. Ale tenkrát to tam doma nějak špatně klaplo. Nevím ještě ani dnes, či vlastně vinou se to stalo. Matka mi řkala“ . . . Vtom se Hrouda odmlčel, protože právě přicházel voják, spojka praporeční kanceláře.

„Pane podporučíku, máte se ihned dostavit na štáb.“

„Čeká vás náčelník štábu nadporučík Repčín,“ hlásil vojín.

„Co chce, nevíš?“ vyzvídal Hrouda.

„Nevím, ale je tady z fronty spojka od 2. praporu s nějakým rozkazem, snad od štábního kapitána Sedláčka.“

„Tak mi něco říká, že asi už půjdu k 2. polnímu praporu. Půjdu ale rád.“ A odchází, Hrouda ještě dopřival: „To ostatní ti, Josefe, dopovím až někdy jindy. Nazdar!“ Četař Rezek stál opřen o dřevěný plůtek a dlouho se díval za odcházejícím Hroudou. Pak odešel do kanceláře, ale v myšlenkách měl stále ještě Hroudův obraz a v uších mu zněla jeho slova. „Dobrý, celý chlap, tenhle Hrouda.“ říkal si v duchu. „Touží nedočkávat po svobodě Československé republiky, zdá se mu, že válka příliš dlouho trvá a proto touží po zákopech a po boji. Má doma lásku a říká, že mu to tam nějak špatně klaplo. Ale co, co špatně klaplo? Snad rodiče brání, nebo se s ní něco stalo — kdo to může vědět? Snad to ani on sám všechno dobře neví, tak to alespoň nějak nejasně říká. A přesto žije v naději, v pevné víře, že se dočká lepšího zítřka ve svobodné republice a že se v té republice zase sejde se svou volyňskou láskou. A pro to všechno jde rád do zákopů a do boje, ví, že osvobození vlasti stojí za to.“ Četař Rezek pak čekal, že s Hroudou ještě promluví, třeba před jeho odchodem na frontu. Myslel, že Hrouda mu řekne to, co ještě nedopověděl. Chtěl s ním o všem kamarádsky promluvit.

Hrouda však už nedopověděl to, co začal. Dobře hádal — byl volán na frontu k štábu 2. polního praporu, kde tehdy právě zuřily těžké boje. Druhého dne se se všemi v kanceláři rozloučí, poděkoval hospodyně a hospodáři a odcházel. Při odchodu se ještě dlouze zadíval na tátu Hovorku výkonného rotmistra, velitelské čety, a povzbudivě řekl:

„Však my se ještě sejdem. Tak mi to připadá, že jdu od vás k 2. polnímu praporu jenom tak pohostinsky. Tož buďte zdraví a nazdar!“ A za Hroudou se zavřely dveře.

Pod okny zahučela „Dočka“ a Hrouda odejel. Bylo to 15. listopadu 1944.

2. polní prapor zaujímal tehdy frontový úsek nedaleko Nižního Komárnicku. Celé dny a noci trvaly deště. Boje se stávaly každým dnem urputnější. Dělostřelecké a minometné palby, útok za útokem — to bylo na denním pořádku československých jednotek. S německé strany naproti tomu následovaly stále častější a prudší protiútoky a minometné a dělostřelecké přepady. V té době hlásil se u 2. polního praporu také podporučík Jiří Hrouda. S neskrývanou radostí jej přivítal velitel praporu škt. Sedláček, jenž si Hroudu oblíbil ještě za prvních bojů.

Sněhové přískanice, střídané deštěm, stále trvaly. Bojové akce na úseku 2. polního praporu nepřestávaly.

Nastal 17. listopad 1944. Pochmurné uplakané počasí. Na úseku 2. polního praporu se dějí přípravy k větší akci. Brigádní rozkaz zní: Za každou cenu vzít Bezejmennou kótu! Velitel praporu škt. Sedláček uděluje ještě poslední rozkazy. Telefonní ústředna je nepřetržitě v plném provozu. To štáb praporu je ustavičně ve spojení s rotami, dělostřelctvem a minometnými oddíly. Vše je s vteřinovou přesností připraveno, rozpočítáno, vše se děje plánovitě, promyšleně. Zdá se, že toto vojenské těleso je nějakým elektrickým strojem, který se dá pouhým stisknutím knoflíku libovolně ovládat.

Hodina vyražení se loudavě blíží. Velitel praporu dívá se ještě naposledy na velkou hodinovou ručičku, která se líně pohybuje po ciferníku. Vtom ale už kdesi vzadu zahřměla z palebných postavení vlastní děla a minometry. Salva za salvou se střídají, až konečně splývají v jediné pekelné hromobití. Německé zákopy a bunkry jsou po několika vteřinách úplně zaplaveny tmavým dýmem. Laikovi by se zdálo, že kóta bude za půl hodiny úplně smetená. Je vidět, jak se vysoké jedle nad německými zákopy kácí, josuce vyrvány i s kořeny nebo v půli přeraženy jako nepatrná obilní stébla. Sloupy dýmu stoupají vysoko nad kótu a splývají se šedou oblohou. Z německých zákopů se přestalo střílet, odpovídají už

pouze jejich minomety a dělostřelectvo, které však pro chaos ve vlnách zákopů nemá jednotného čela a střílí se jen nazdařbůh.

Československá palba trvá takto celé půldruhé hodiny a před zakončením se stává ještě mohutnější. Nakonec pak už je také viditelný jakýsi pohyb v německých zákopech. To někteří Fricové vyskakují ze zákopů, aby prchli z palebného ohně. Toho využívá velitel 2. polního praporu a dává rozkaz k výpadu.

O Bezejmennou kótu se již válčilo několik dní předtím, avšak bezvýsledně, třebaže si tyto boje vyzádaly značný počet raněných a mrtvých hochů. Dnes je proto velitel pevně rozhodnut a nařizuje:

„Chlapi, držte se! Buď vezmeme kótu, anebo tady všichni zůstaneme! Vpřed!“

Rojnice se hnuly a jako jediný řetěz se vytrvale táhly pod strmý vrch za praskotu nepřátelských min a dělostřeleckých granátů. Sem tam někdo klesl k zemi, ale přesto se jde vpřed. Tentokrát jdou do útoku všichni — jdou pěší roty, zákopníci, vozkové, kuchaři, jde ze štábu podporučík Hrouda, jde i sám velitel praporu špkt. Sedláček.

Rojnice se hnuly a jako jediný řetěz se vytrvale táhly dělostřelecká a minometná palba rázem přestala, zato ale německá nabrala síly a donutila útočící na okamžik k zalehnutí. Toho využila nepřátelská pýchota a zčásti se jí podařilo opět vniknout do původních zákopů.

„Vpřed!“ zahřměl velitelský hlas.

„Urrá!“ následovalo vzápětí a rojnice se opět vrhly k zákopům. Odtud však už německé automaty a kulomety začaly šlehat prudký oheň. Současně byly vrženy z nepřátelských zákopů ruční granáty.

Hrouda si pojednou všiml dobře opevněného a účelně ve skále umístěného nepřátelského bunkru, odkud těžký kulomet bez ustání chrлил olovo a chránil tak na Bezejmenné kóte celý úsek nepřátelského obranného postavení. Dlouho se nerozmýšlel a plížením se dostal hodně před rojnicí. Pak se jako střela vymrštil a prudce vrhl do bunkru ruční granát. Kulomet rázem umkl.

„Urrá!“ vzkřikl ještě Hrouda, ale vtom vojáci, kteří jej následovali do německých zákopů, zahledli, jak se najednou po ohlušujícím výbuchu skácel k zemi a pak se ztratil v černém dýmu.

„Urrá!“ následovalo naposledy ještě v rojnicích 2. polního praporu a chlapi se vrhli do zákopů na zbývající Němce.

Kóta byla dobyta. Němci prchli ve velkém nepořádku a v zákopech zanechali veliké množství zbraní a munice. Vítězové okamžitě obsadili dobyté zákopy a snažili se zajistit kótu před eventuálním nepřátelským protiútokem. Telefonisté již také táhli na Bezejmennou kótu telefonickou linku.

A zatím sanitaři sbírali raněné. Těsně u německého, nyní dobytého bunkru našli Hroudu. Ležel v tratolišti krve v bezvědomí a — bez nohy.

Velitel praporu dal okamžitě podporučíka Hroudu dopravit na ošetřovnu do Barvíčku. Sám pak přišel ke zbytku štábních důstojníků a bez jakéhokoliv úvodu a vysvětlování řekl:

„Do téhle doby jsme tu kótu jmenovali Bezejmennou, od dnešního dne se kóta jmenuje Hroudovou. Kóta Hroudova, ano, on má na jejím dobytí největší podíl, on také svým hrdinským činem zachránil celé desítky našich vojáků, které by byl jinak zhltil ten prokletý německý kulomet.“

Hrouda byl dopraven na ošetřovnu, ale velká ztráta krve tak oslabila mladé tělo, že již nenabyl vědomí. Lékaři hned na první pohled pochybovali o jakémkoliv záchranně, třebaže se snažili učinit vše, co jen bylo v jejich moci.

Druhého dne konečně Hrouda otevřel oči, ale ještě téhož dne skončil. Po mladém hrdinovi zůstali jen staří rodiče, milované děvče a — kóta.

Pochovali ho u Barvíčku, na hranicích osvobozené vlasti, na téže hřbitůvku, kde byl uložen k věčnému spánku generál Sázavský.

A. Hřibovská:

Vzpomínáš, matko...

Jak těžko musí býti matce, nocí zlou, vzpomínat na zoufalé boje pod Duklou a na ránu, jež dopadla jak inlat, když její syn v tom tvrdém boji pad. Dodnes ten obraz krev jí v žilách stíná. V něm stokrát vidí padat k zemi syna, v něm stokrát prožívá dítěte svého skon a srdce poplašeně jí buší jako zvon. Vždyť necitila její duše smutná jak velice ta oběť byla nutná, aniž by v těžkém bolu věděla, že k vítězství svou rukou přispěla. Až do dna souzeno jí bylo hořký kalich pítí, by milé svobody na louce vzrostlo květí, by v poli stříbrném zazářil český lev a písní vítězných se rozezvuel zpěv. Co prožívalas, matko, ví jen dobrý nebe, jež tuším, často naslouchalo Tebe chvějícím rtem prosící noční tmou za život syna, vřelou modlitbou. Pak přišla rána — podtatý pad' květ, jež rost pro šťastný zítřek, lepší svět a život, který moh' být plný krás jak slabý plamének ve větru války zhas'.

Vzpomínáš, matko, jak Tě radost hřála když po prvé jsi v náruč syna brala? Jaký jsi měla sladký pocit lásky, když hladila jsi jeho jemné vlásky? Dát život synu — to je matky čest, však Tvoje čest dnes mnohem větší jest! V bolu's ho rodila, v bolu musela dát, byt' byl i jediný a zdál se Ti tak mlád, tak plný života a radostného spěchu a chtěla isi ho mít v svém stáří pro útěchu. Ty, česká matko, cos jen starost znala, pokladem byl Ti — vším — a Tys ho dala. Snad tušila jsi, že se nevrátí! Ó, matko! Kdo Ti ten dar zaplatí? Kdo Ti zaplatí každou chvíli zlou a každou noc v myšlenkách probdělou. Kdo odežene plné vidin sny? Kdo sluncem ozáří Tvé opuštěné dny? V těch snách Ty syna svého objímáš, pak budíš se a prázdnou náruč máš. Ty dny jsou v hořkém žalu ztrávené, slzami páli oči znavené. Matičko! Jediný dnes dát Ti můžem lék přijmi ho, prosím, je to vlasti vděk. Úctu a lásku naši scbě vem, kterou Ti dluží celá česká zem.

Týden nato došel na štábní kancelář 3. polního praporu dopis z Volyně. Byl adresován na velitele praporu, Posílala jej Hroudova matka. Rozpečetili jej a četli:

Pane veliteli,

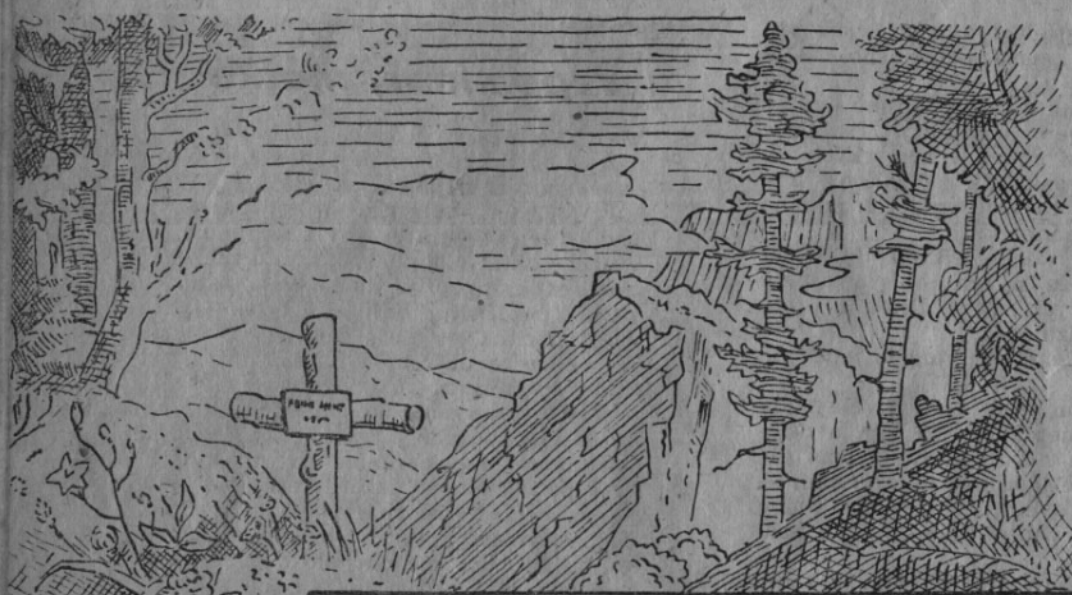
nevím co to znamená, že jsem již delší dobu nedostala dopis od svého syna Jiřího Hroudý, který se nachází u Vaší jednotky. Prosím Vás snažně, sdělte mi, co se s ním děje, budu Vám zavázána velikými d'ky.

A ještě Vás jako matka prosím — dejte na něho pozor a napomeňte ho někdy. Je mlád a často příliš unáhlený. A já ho mám tak ráda. Děkuji Vám.

A. Hroudová.

Ubohá česká volyňská máma! Nevěděla, že údělem právě těch největších hrdinů nejčastěji bývá — zůstat na poli boje a že válečná vítězství se zakládají právě na takových synech národa, jakým byl její Jirka.

J. V. Rejzek.

Dopis

Snad nejmladším byl z nich, u první rotě.
Všechno mu bylo velké, blůza, boty —
byl skoro dítětem. A pro to mládí,
pro dětský jeho vzhled jej měli rádi.
Bylo to kdes' u bezejmenné kóty.

Před branou k vlasti zased' netvor kletý,
smrt sela jeho děla, minomety.
A proti ním, nezdolnou v rukou sílu,
nadšení v srdcích, v duších pevnou víru,
šli naši, s touhou pomsty a odvety.

Tak jako na řetězu divá šelma
se musí rvát, když úniku víc nemá,
se Němci bránili. Země se chvěla
a v její náruč stále nová těla
padala v boji, smrtí pokosená.

Snad nejmladším byl z nich, však v malé pěsti
svůj samopal tak jako jiní nésti
doved'. A proto snad jej měli rádi
u první rotě všichni kamarádi,
s kterými cestu do vlasti si klestil.

Na frontu přišel před necelým rokem.
Vyprávěl rád, ve chvílkách před útokem,
když nabírali všichni nové síly.
Na domov vzpomněl, matku — a za chvíli
běžel zas, jako jiní, vpřed — přískokem.

Ten den, kdy dostal dopis, byl mu svátkem.
Kolikrát čet' ho! A nad každým řádkem
proseděl každou skoro volnou chvíli.
A jeho pohled, ještě dětský, snivý,
zazářil ve vzpomínce bočně sladké.

Snad nejmladším že byl, snad pro to mládí,
pro chlapecký ten vzhled jej měli rádi.
Snad pro ten úsměv, ještě dětský, snivý,
či pro ten pohled modrých očí milý?
Vždyť byli všichni dobří kamarádi.

Je tvrdý boj. A jako Karpat skály
tvrdnou vojáků srdce. Tvrdnou svaly
a mladá krev jako zbraň rozpálená
řítí se vpřed. — Domov, milénka, žena,
matka . . . to vše zůstalo kdesi v dáli —

Vždyť pro vzpomínky tu dnes místa není.
Včerejšek zmizel v krutém zápolení
o nový zítřek, který přijde s námi —
anebo nad našimi mrtvolami
snese se noc věčného utrpení.

Od věků k obloze ční Karpat skály.
Tak jako před tisíci lety stály,
tak stojí dnes. Však teprv dnes po první
viděly tolik hrůzy, tolik krve,
viděly boi, ježž dosud nepoznaly.

Viděly boj. A tvrdší sebe sama
viděly srdce. Vždyť tam za horama,
tam čeká vlast, jež ještě v spárech úpí
zuřivé, rozdrážděné smečky supí —
jak Prometheus k skále přikovaná,

КОНСТАНТИН СИМОНОВ

Жди меня

Жди меня, и я вернусь,
Только очень жди...
Жди, когда наводят грусть
Желтые дожди.
Жди, когда снега метут.
Жди, когда жара.
Жди, когда других не ждут,
Позабыв вчера.
Жди, когда из дальних мест
Писем не придет.
Жди когда уж надоест
Всем, кто вместе ждет.

Жди меня, и я вернусь.
Не жалея добра
Всем, кто знает наизусть,
Что забыть пора.
Пусть поверят сын и мать
В то, что нет меня.
Пусть друзья устанут ждать,
Сядут у огня,
Выпьют горькое вино
Па помин души...

Жди. И с ними заодно
Выпить не спеши.
Жди меня, и я вернусь
Всем смертям назло.
Кто не ждал меня, тот пусть
Скажет: „повезло“.
Не понять не ждавшим, им,
Как среди огня
Ожиданием своим
Ты спасла меня.
Как я выжил, будем знать
Только мы с тобой, —
Просто ты умела ждать,
Как никто другой.

Od věků k obloze ční Karpat čela,
však ještě nikdy se tak nezachvěla.
Od tisíců let, za celou tu dobu
neryli do nich tolik lidských hrobů
a tolik hrůzy ještě neviděla.

Byl tvrdý boj. A smečky odrazeny
se odplížily lizat svoje rány.
A tiše zůstali jen na bojišti
v kalužích bláta, v krve tratolištích
ti, kteří ještě včera byli s námi.

Tak mnohého už marně oko hledá.
Zsinalý ret víc odpovědi nedá
na hrozné „proč“, jež na mysl ti tane.
Mlčí ty skály, děštěm uplakané,
a navždy mlčí tvář hochová bleďá.

Snad proto, že jej všichni měli rádi,
sešli se kolem něho kamarádi.
Byl nejmladším z nich, z celé první roty...
Bylo to kdes' u bezejmenné kóty,
kde vlasti na oltář dal svoje mládí.

Je vztyčen prapor volnosti a síly.
Do výše směle vzlét' pruh jeho bílý,
jak holubice míru. Pásmo rudé
na věky připomínkou zbylým bude
na ty, jenž krví svou mír zaplatili.

Jan Pospíšil.

Voják od Zborova a Dukly vzpomíná

Od památné zborovské bitvy uplynulo
dvaatřicet let... Mezi bitvou zborov-
skou a dukelskými boji je 27 let...

Jako pamětník a účastník zborovské-
ho boje vzpomínám, jak hrstka Čecho-
slováků svedla na zborovské pláni bitvu
s rakousko-německou přesilou a zde na
této pláni dokázala celému světu, že
československý lid je hoden své svobody
a že za tuto svobodu a za svoji samo-
statnost se dovede také bit.

Kdo byl v tomto boji a zůstal živ, má
právo se zmínit o hrdinství „Zborová-
ků“. Nedostatečně vyzbrojení proti zdr-
cující přesile s nadšením a zápalem vr-
hali se chlapi na drátěné překážky a
do nepřátelských zákopů. Od 8 hod. 55
minut ráno do 5 hodin odpoledne trval
boj, v němž jsme získali na 30 nepřátel-
ských děl, několik tisíc zajatců a dobyli
plného vítězství. Však se také pama-
tují, jak naši chlapi od 5. roty „geor-
gijevské“ 1. pluku mistra Jana Husi při-
mo ze zápalu čekali na útok. Hovořilo
se: „Smrti se nebojíme. Když zahynem,
bude naše vlast svobodná.“ — „Nebude-
me se stále hrbit před Němcem a stále
poslouchat cizáka“...

Druhý den po boji jsme pohřbívali
naše padlé bratry... Do společného
hrobu, místo rakví jen pláště, ukládali
jsme k věčnému odpočinku hrdiny. 76
vojínů a dva důstojníci leželi na dně
šachty a nad nimi se připravovalo po-
slední rozloučení. Ten pocit, který jsem
měl při pohledu na tolik zmařených mla-
dých lidských životů, ten se nedá popsat.
Kdo zavinil, že museli oni zemřít?

Nad hrobem tklivou řečí se rozloučili
s mrtvými bratry. Dostavil se také ruský
generál Seličajev. Přistoupil ke hrobu a
byl velmi rozrušený. Prosil, aby mohl
sestoupit k mrtvým do šachty. Bylo mu
to dovoleno. Po schůdkách sestoupil me-
zi mrtvé hrdiny, dvouminutovým tichem
jim vzdal čest a pak promluvil:

„Čeští hrdinové, nemohl jsem jeti oko-

lo, abych se nepřišel s Vámi rozloučit a
poklonit se vám za vaši statečnost a
hrdinství. Taková smrt, jakou vy jste
zemřeli, je čestná, a já, generál Seličaj-
ev, bych si přál, ležeti po vašem boku,
vy čeští orlové. Zasluhujete si velké ú-
cty od vašeho českého národa, a česká
pokolení budou vždy vzpomínati na váš
hrdinský čin. Přeji vám věčný klid v
této slovanské zemi, která vám budiž
lehkou.“

Poté generál vystoupil z hrobu, obešel
jej se všech stran a do každého rohu ho-
díl tři hrstičky hlíny. Aniž pak více pro-
mluvil, uklonil se a odejel.

Společný hrob zborovských hrdinů byl
zасыпán a na něm postaven dubový kříž.

Po odchodu českých vojsk na východ
zborovská mohyla byla opuštěná a osi-
řelá. Jen časem sedlák ze zapadlé ves-
ničky Cecové se zahleděl k ní. Nechá-
pal, proč se ti lidé zde rváli a proč zde,
tak daleko od své vlasti, položili své ži-
voty. Nikdo je nenavštěvoval, nikdo se
sem nepřišel pomodlit...

Až konečně v roce 1927 přijela vý-
prava z ČSR ke zborovské mohyle. Kdo
se zúčastnil zborovské bitvy a pak byl
přítomen po desíti letech na zborov-
ských oslavách, odnášel si z nich sku-
tečně hluboký dojem. Jak je to krásné,
když se na hrdiny nezapomíná a vzdává
se jim i po letech pocta!

Nad hrobem mluvili státníci, oceňovali
ve svých proslovech Zborov a slibovali
věrnost padlým hrdinům. Celá mohyla
byla přikryta československými vlajka-
mi, zasypana věnci a kyticemi. Nad zbo-
rovskou pláň, posečenou a uklizenou,
kroužila československá letadla a shazo-
vala věnce, kytice, stuhy s nápisy a pro-
jevy soustrasti příbuzným. Na místech,
kde padl některý voják, byla tabulka a
nápisy: „Zde padl Navrátil Jaroslav a
dále Černý Josef“ atd. atd.

Plakal příbuzní, slzel i cizí...
Na mohyly se dostavil stařeček, otec

Své mládí — a celý svůj život krátký.
Dešť milordný, jako slzy matky
skrání mu bledou tvář, smývá krev s čela
a s úst, která snad naposledy chtěla
říct: „Maminko, už nevrátím se zpátky!“

Tak našli jej. A mlčky chvíli stáli.
Pak v tvrdé skále hrob mu vykopali.
Ve tvrdé skále kóty bezejmenné.
A na prsa, na srdce prostřelené
mu jeden dopis, celý v krvi, dali.

Inkoust a krev se v jednu skvrnu slily,
jen na kontě kousíček zůstal bílý
a zůstala poslední psaná slova:
„... jak těším se, až vrátíš se mi znova.
Mně se tak stýská! Přijď už, hochu milý!“

Jsou tvrdé Karpat nebetyčné skály,
však vůli hrdinů těch nezdolaly.
Za deštivého podzimního rána
konečně otevřena vlasti brána
a naši hoši na hranici stáli.

padlého syna. Tiše přiklekl, odhrnul cíp
vlajky, vyhrábl jamku a do ní zasadil
rozkvetlou květinu, přivezenou z vlasti.
Chvějícím se hlasem promluvil: „Vla-
díčku drahý, tuto květinu ti posílá ma-
minka se sestrou Aničkou. Více ti, dítě
drahé, nemůžeme dát. Jsme hrdí, chlap-
če, na tebe, že jsi dal vlasti nejdražší,
cos měl, život. Spi sladce v této zemi,
my na tebe budeme doma věčně vzpomín-
nat a v chrámu Páně se za tebe modlit!“

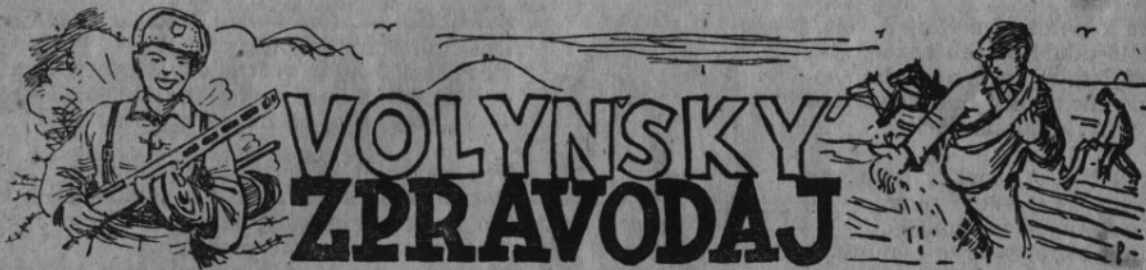
Tiše prošel kolem mohyly osmikilo-
metrový průvod. Českoslovenští hosté od-
jeli do vlasti a my jsme se rozjeli do
svých domovů na Volyně a různých koutů
Polska.

Dnes se připravuje zájezd ke hrobům
našich padlých bratrů u Dukly k pátému
výročí dukelských bojů.

Je naší povinností, abychom se v co
největším počtu zúčastnili zájezdu k
Dukle, abychom tak vše dokumentovali
svoji láskou k padlým bratrům a vzdali
jim díky za jejich oběti, které oni přinesli
pro nás a naši budoucnost.

Vy, kteří se zúčastníte dukelských
oslav, vzdejte čest všem padlým bratrům
z Volyně, z vlasti, ze Slovenska a ze Za-
karp. Ukrajiny, všem, kteří padli nejen
u Dukly, ale také tam u Sokolova, Kyje-
va, Bílé Cerkve a Töröcna. Vzdejte čest
také hrdinným Rudoarmějcům, kteří svý-
mi hroby stáli cestu od Moskvy až ku
Praze, aby naše vlast mohla být svob-
odná. A vzdejte čest také těm, kteří
padli tam u Zborova, Bachmače nebo v
Pinských blatech.

Při té dukelské mohyle, při památce
svých drahých slibte, že učiníte vše, aby
již nikdy více se neopakovalo takové
krveprolívání, jaké již dvakrát postihlo
svět v krátkém časovém odstupu. My ži-
jeme v klidu a ten klid přejeme všemu
lidstvu na světě. Chceme mír a ne vál-
ku! A. Špatenka, kpt. v záj.

Zprávy svazu

Delegace Svazu Čechů z Volyně — Chudoba, Nágel, Kozák, Malina — intervenovala ve středu 21. září t. r. v záležitostech vol. Čechů na ústředních úřadech v Praze. Na MNO byla dohodnuta účast na oslavách 5. výročí vítězných bojů o Duklu a podrobnosti o zájezdu, týkající se našich krajanů.

Na ministerstvu zahraničí bylo delegaci sděleno, že závěrečný protokol o reemigraci vol. Čechů v r. 1947 byl podepsán a po schválení vládami SSSR a CSR bude lze přikročit k vyřizování našich pohledávek. Celá záležitost je otázkou nejbližších týdnů. Na žádost naší delegace bylo přislíbeno, že ministerstvo zahraničí doporučí Národnímu pozemkovému fondu, aby nepožadoval od vol. Čechů splátky za přidělené zem. usedlosti, dokud nedostanou náhradu za majetek zanechaný na Volyni.

V otázce dodatečné reemigrace osob z Volyně, které se nemohly z důvodů na nich nezávislých (nemoc, služba v RA a pod.) přestěhovat již v r. 1947, bylo docíleno přešetření jejich případů a postupné vyřizování jednotlivých žádostí sovětským úřady.

Na ministerstvu práce a sociální péče byla projednávána otázka vrácení pojistných premií vol. Čechům za léta 1946—47, neboť podle smlouvy o reemigraci byli v těchto letech osvobozeni od jejich placení (§ 14, písm. b) všichni předsdlující. Podle dosavadních návrhů MPSP mají být vráceny pouze některé druhy pojistných premií. Svaz Čechů z Volyně trvá však na stanovisku vrácení všech druhů zaplacených premií, neboť podle znění smlouvy — „v letech 1946—1947 stěhující se hospodářství v Sovětském svazu a také v Československu jsou osvobozena od placení všech státních daní v penězích a pojistných premiích, též od plnění povinných v naturálních“ atd.

MPSP připravuje také akci k urychlenému projednání žádostí o přesídlení těch vol. Čechů, žijících dosud na území býv. vol. gubernie, kteří se z důvodů na nich nezávislých nemohli v rámci reemigrace přestěhovat do CSR a toto přání projeví. V příštím čísle VS bude uveřejněna podrobná vyhláška MPSP v této záležitosti.

Na Národním pozemkovém fondu přijal delegaci SCzV gen. tajemník dr. Machát, který projevil mimořádný zájem o naše hosp. problémy a přislíbil všestrannou pomoc k jejich řešení. Zásadně vyjádřil souhlas s naší žádostí o odklad splátek za přidělené v CSR zemědělské usedlosti vol. Čechům do doby, než jim bude poskytnuta úhrada za majetek zanechaný v SSSR. Je rovněž proti bloko-

vání účtů vol. Čechům v záložnách. V nejbližších dnech vydá NPF příslušné směrnice v tom smyslu, aby těm vol. Čechům, kteří se prokážou potvrzením o zanechaném majetku (ocenočný list), byl povolováno na jejich žádost odklad splátek a vypláceny peníze z jejich běžných účtů ve spořitelně. Dr. Machát vyšel naší delegaci tak dalece vstříc, že přislíbil odklad splátek i těm vol. reemigrantům, kteří si sice nezanechali na Volyni žádné jmění, ale jsou v těžkých fin. poměrech a platit okamžitě nemohou. Ovšem ti vol. Češi, kteří mohou bez obtíží požadovanou splátku zaplatit, jsou povinni tak učinit.

Akademie Svazu Čechů z Volyně v Zatci

Svaz Čechů z Volyně pořádá ve čtvrtek 29. září t. r. o 20. hodině v Městském divadle v Zatci

AKADEMII

v rámci oslav 5. výročí vítězných bojů o Duklu. Na akademii bude uctěna památka hrdinů, padlých za svobodu a lepší příští naší vlasti. Rovněž budou zhodnoceny události poslední války, jak se jevíly příslušníkům čs. zahr. arm. v SSSR, bude zdůrazněn slovanský charakter bojů o Duklu a účast volyňských Čechů v zápase o naši samostatnost.

Zveme Vás srdečně na večer, který sleduje především utužení vzájemného přátelství s naším nejlepším spojencem — SSSR a bratrským Polskem.

Budujeme sociální fond

U příležitosti 5. výročí bojů u Dukly bylo vybráno p. Art. Masopustem na podnět ženicha 1060 Kčs na svatbě npor. Josefa Bílka se sl. J. Krejčovou, konané dne 17. září 1949.

Peníze byly věnovány na podporu vdovám a sirotkům po padlých hrdinech u Dukly. — Děkujeme všem štedrým dárcům za ušlechtilý čin a novomanželům přejeme splnění všech tužeb a očekávání na společné cestě.

Na svatbě sl. Marie Kocíkové z Lipná s p. Miroslavem Hubkou z Tuchořic, konané 18. 9. 49 v Lipně, bylo vybráno na podnět p. Josefa Helebranta

a sl. Věry Kovákové 1350 Kčs na sociální fond.

Děkujeme jménem všech, jimž tato částka je určena štedrým dárcům a přejeme novomanželům vše nejlepší na jejich společné cestě.

Celostátní oslavy 5. výročí bojů u Dukly

Pro informaci účastníkům zájezdu na Duklu ve dnech 1.—3. října t. r. přinášíme hlavní body pořadu oslav.

Dne 1. října 1949:

Prešov, 16,00 hod. - Otevření „Výstavy dukelských bojů a výstavy východního Slovenska“. Výstavu instaluje vojenský historický ústav v místnostech „Černý orl“ na náměstí v Prešově.

Dne 2. října 1949: Odhalení pomníku na národním hřbitově v Dukelském průmysku, otevření národ. hřbitova, převoz ostatků neznámého bojovníka. Začátek slavnosti v **10,00 hod.**

Ve 12,15 hod. prohlídka hřbitova a místnosti uvnitř památníku a nejbližšího okolí.

Ve 14,00 hod. odjezd účastníků autobusu do Svidníku.

15,30—16,00 hod.: Slavnostní položení základního kamene k pomníku Rudoarmějců, padlých v boji za Dukelský průsmyk.

V 17,00 hod. odjezd autobusu do Prešova.

Ve 20 hod. akademie Svazu Čechů z Volyně ve Slovenském divadle v Prešově. (Předprodej vstupenek během jízdy zvl. vlaku.)

Dne 3. října odjezd zvláštního vlaku do Prahy v ranních hodinách.

Vystoupení souboru „Žitomir“

Vítězný soubor 2. olympiady lidového umění a tvorby volyňských Čechů „Žitomir“ vystoupí v neděli 2. října t. r. na krajské konferenci žen v Teplicích. V sobotu 8. října vystoupí s pásmem „S písněmi jdem v boj a vítězíme“ v Umění lidu v Praze, kde bude pořádán v rámci dukelských oslav večer armády s mládeží.